

Низомжон Парда

БУ БЎСТОН АРО...

Шеърлар

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат назарияси
1985

У32
П 21

П $\frac{4702570200-210}{M352(04) - 85}$ 39—85

СУРХОН САДОСИ

Пештоққа қўйилса ўн беш алвон туғ,
Гербидан танийман республикамни;
Қаторда туради кўркам, ярашиқ,
Меҳри жон ародир она ўлкамининг.

ЎЛКА МАНЗАРАЛАРИ

I

Тасмадай айланган қадим Боботоғ:
Оқариб кўринар чўққида қори,
Этакда кимхобдай товланар ҳар ёқ —
Бу бепоен увва — Сурхон диёри!

Хуморман бағридан дув-дув учувчи
Тўрғай, қумриларнинг сайроқ созига,
Ҳам тошдан тошларга гув-гув кўчувчи
Шаффоф сувларининг шўх овозига.

Шолипоярлардан эсган шўх еллар
Юзларни оромбахш силар ҳар нафас;
Қизилсув қирғоғи — намдор соҳиллар
Уйғотар ҳар қалбда илиқ бир ҳавас.

Яшил пайкалларда кезаркан сувчи
Кетмони ялтирар куннинг тиғида.
Бунда зарбдорликда рекорд қўювчи
Тер тўкар жавзанинг авж иссиғида...

Сўлим ишкомларга кириб, мўралаб
Ёниқ ҳавас билан термулганим бор:
Тимқора чаросдан узиб, саралаб
Ёр кўзини эслаб бўлганман хумор.

Термизлик боғбоннинг келмиш омади:
Бахмаллўст анжирлар бекам, бехато,

Мевалар шираси чак-чак томади,
Шираки томоқни куйдирар ҳатто.

Шўрчида меҳмонни қадрлар полиз,
Ҳиди иштаҳани очар узоқдан.
Чиқар чайласидан бодомқовоқ қиз,
Бамисли кўзадай қовун қучоқда.

Қимхобдай ранг-баранг жимирлаб турган
Улка манглайига бу ерлар холдир;
Тўрт томони яшнаб тоққа бош урган
Сарносиёси, ҳай-ҳай, гўзалдир.

Хурмолар шохларнинг қаддин букиб дёл,
Маржондай тизилмиш, кўз олар нақши.
Сулув боғларининг чайқалиб хушҳол,
Сулув қизлар каби имлаши яхши!..

II

Оқшом чўкаётир,
Оқшом маҳали...
Ел тинмагур тарар ҳайдар кокилин.
Деҳқон ҳам борини тўплайди ҳали —
Дордан сепин йиғаётгандек келин.
Пешона танғиган мард пахтакорим
Мўлу кўл ҳосилга буркади юртин,
Пойгаларда ғолиб чиққан номдорим
Қуни кеча топширди зафар рапортин.
Ҳей, шаввоз Деновим — бобо деҳқоним,
Ҳосил тўйинг қутлуғ,
Хирмонлар қутлуғ!
Той-той қанорларни ортиб елкага,
Қатта йўлга тушган карвонлар қутлуғ!
Ҳали Қоракўзда терим авжида,
Ҳали ХВСни бошқарар Болта,

Этак бўшатмаган ҳали Мавжуда...
Ҳали не-не улкан марралар олдда...

Кўкни ўпган мовий хирмонлари бор —
Кўринишда худди тонгдай ҳарирдир,
О, тоғлар қорини шимирган диёр.

О, қудрат маскани! Илм — ҳикматга бой...
Бир «Ҳа» деса тоғни талқон этгуси,
Кундузлари Қуёш, кечалари Ой,
Жамолига боқиб, келмас кетгиси.

Пойгаларда жўшиб сурмоқдадир от
Йўқдан борни бунёд этолган халқим,
Шулар хизматида бўлгай умрбод
Қўшиқчи қалбим!..

1956 йил.

ОЛМА ГУЛИ

Кузнинг охирида баргларин тўкиб,
Уйқуга кетганди олиб чуқур тин...
Қўкламнинг нафаси уфуриб бугун,
Уйғотибди ўша олма дарахтин.

Таралиб ўсган шох, булоқ, новдани
Қапалак галаси буркаб тургандай,
Арилар бол сўрар кетмай қошидан,
Гуллари муаттар бўй уфурганда.

Шунчалар ғуж-ғужки, ҳатто шу гуллар
Бўлиқ шохларини пастга эгади.

Борди-ю, ҳар гули бўлса бир мева,
Унда-чи, ҳосили қайга сиғади?!

1956 йил.

У ДАМЛАР...

Чори Ҳамрога

Ким ҳам қўмсамагай ўша ёшликни,
Файратига кўкрак қилади торлик.
Унутиш мумкинми у бебошликни,
Ҳануз ёдга тушар у беқарорлик.
...Қайдадир янграса ниначи сози,
Қидириб ортидан тушардим шу тоб.
Гулзор ўртасида қоларди ёзиқ
Ҳали ўқиб тамомланмаган китоб.

Хивичдан аргумоқ, «чавандоз»га хос,
Баъзан бошлар эдик «ҳа, чув!», «ҳа, чув»лар.
Биз билан кучини этгандек таққос,
Ироқда тегирмон тоши ҳам гувлар.
Гўёки лахча ўт ёнарди танда
Маррага биринчи етсак «от» солиб,
Орзу билан ёниб дердик ўшанда:
«Ҳамма пойгада ҳам чиқолсак ғолиб...»
Қалпоқ ясар эдик юлиб барра ўт,
Чимзорда ўйнардик ўмбалоқ ошиб,
Кўкда кўтарилса лапанглаб бургут
Таърифин сўзлардик сел каби тошиб.
Гоҳ қирда ўтарди кунлар, шод-дуркун,
Тўп ўйин гирдобдай тортар кишини...
Сездикмикан шунда, бу дамлар бир кун
Ширин бир туш каби эсланишини...

1957 йил

САҲРО КЕЧАСИ

Бунда тун киргандан бошланар сурон:
Қашқирлар ўлжасин излаб қолади,
Баъзида қутириб-гувиллаб бўрон —
Қумларни тўзғитиб, қутқу солади.
Аммо мен қадрдон палаткам томон
Бораман адашмай тақир, қир ошиб,
Донишлар айтганин эслайман шу он
«Саҳродан бошланар боғларнинг боши!»...

1958 йил

ТУРНАЛАР

Ҳей, сиз, арғимчоқ ташлаб,
Баланд учган турналар,
Қурр-қурр этиб, галалаб,
Қўкни қучган турналар.
Ҳар йил кўраман сизни
Гул фасли бошланган чоғ.
Ўлкам ҳар бирингизни
Шод кутар очиб қучоқ.
Сизни қаршилар боғлар,
Яшил қир, сой сизники.
Тоғлар, кумуш булоқлар,
Ҳар гулшан жой сизники.
Лола қоплаган қирни
Тўймай сайр этасиз,
Кузак тушгач, бу ерни —
Ташлаб, қайга кетасиз?
Агар севсангиз чиндан
Юртимнинг чиройини,
Мендек севинг тўрт фаслин:
Иссиқ, совуқ ойини.

1958 йил

Коммуна даргаси!

Эллар номингни

Фахр билан дер:

Йўлчи юлдуз.

Қайд эта олурми ахир шаънингни
шу биргина сўз!

Биламан,

Юлдузлар сочиб нур-шуъла,

Йўл кўрсатиб туролган бир вақт.

Аммо сендек инъом этмаган улар

Одамзотга бахт!

1958 йил

ҚУШЧАНОҚ

— Ҳой Матқовул ака, бу ёққа қаранг,
Суюнчи,

суюнчи,

эгатингиздан...

Йигит бу лаҳзалар ғўзадан аранг

Бошин кўтариб дер:

— Суюнчи Сиздан!

— Нега?

— Шу ҳосилни етиштирган ким?

Мен Сизга ҳашарга келганман, холос.

Иккиси ҳам зимдан боқишарди жим,

Бирини ошиқ, бирини маъшуқага хос.

Қўшчаноқ баҳона...

Иккисини шу дам —

Енма-ён турганини оналар билса,

Ҳавас қилмасмиди: «Ўзларининг ҳам
Бахти Қўшчаноқдай бирга очилса.»

1959 йил

* * *

Юртга хуруж қилганда ёв
Замбаракдан ўт очсанг,
Азиз еринг-чун беаёв
Сидқидилдан курашсанг,
Балки сенга қилмагай кор
Селдай ёғилган ўқлар,
Чунки ортда Ватан, халқ бор,
Меҳри қўллаб-қўлтиқлар.

1959 йил

ОНА ЮРТ

Бағрингдан олганим
Бир сиқим тупроқ.
На кумуш,
На гавҳар,
На ёқут,
На зар...
Асли оддий
Тупроқ.
Тикилдим узоқ —
Нечун кўзга мунча
Иссиқ кўринар.

Сенда кўз очдим, эрк —
Бўлди ҳамдамим,
Ҳаётга бошланди
Сендан қадамим.

Сенинг офтобингда
Тобланганда тан,
Шу боғ, шу адрлар
Бўлганда маскан,
Сенда чиққан бўлса
Бийрон бу тилим,
Сенда қўшиқ бўлса,
Куй бўлса дилим,
Кўнглимга шавқ берса
Сенда ҳар майса,
Сенда фикрларим
Усиб-ўлғайса —
Азиз кўринмасми
Дала, гул, боғинг,
Иссиқ кўринмасми
Зарра тупроғинг?!

Ширин орзуларим
Ушалар сенда,
Бу — сен!
Бир сўз билан —
Айтсам Ваганда!..
Ҳа, Сен!
Кўзларимга
Тошларинг — олмос,
Қуминг — дур,
Қирларинг —
Кўринар чаман.
Дарёларинг саси
Муסיқадек соз,
Сувларингни шарбат —
Дея ичаман...

Юртим!
Кафтим узра
Бир сиқим тупроқ:

На кумуш,
На гавҳар,
На ёқут,
На зар...
Ўтми?
Оҳанрабо?
Тикилгум узоқ,
Қўзгинамга ўтдай
Иссиқ кўринар.

1960 йил

* * *

Мен шундай аломат юртнинг ошиғи,
Муқаддас сақлайман доимо ишқин.
Ошиқлик қон билан кирган экан-да,
Ҳам тилдан номини қилмайман қанда.

Ҳа, бахтим шундаки, ҳар бир қўшиғим
Унга бир тухфадай туюлиб, агар —
Тоғларидай юксак, дарёсидай жўшқин,
Нурли қуёшидай бўлса жилвагар!

1960 йил

УЗУМЛАР, УЗУМЛАР!..

Бу ерга ким келса дил жўшиб,
Илҳоми келади негадир.
Япалоқ баргларнинг оғуши
Беқиёс ҳосилга эгадир.
...Халини,
Султони,
Хункафтар...
Шабнамда ювганлар юзларин.

Чарослар тимқора нақадар,
Эслатар севгилим кўзларин.
Олмосдай товланар ҳусайни,
Гўёки дегандай: «Биздан ол!»
Туятиш, чилгидан узайми?
Лаб тегса эрийди худди бол.
Беармон етилмиш ҳар бир бош —
Ширадор,
Карсиллар,
Ғарқ пишган.
Қўлларда саватлар, кекса-ёш
Ҳосил сайлигами чиқишган.
Саноқсиз хирмонлар уйилмиш —
Ҳар қайсин хилидан еб кўр, о!
Тилларанг узумга бой бўлмиш —
Сина¹ ишкомлари бебаҳо!

1960 йил

* * *

Дам олиш кунлари овга чиқишнинг
Мен учун ўзгача, ажиб гашти бор.
Лекин қанча кезмай далаю-тузни,
На-да қуш ушладим, на отдим олқор.

Қайтдим. Йўлларимда майсалар гилам,
Чўпон чайласидан чиқди бир гўзал.
Ҳам нозик, ифбатли бир ҳаё билан
Рўмолин тагидан қиё боқди сал...

Шундан бери ўтди кунлар изма-из,
Кўз олдимда ҳамон ўша манзара:

¹ С и н а — Деновда тоғ бағридаги қишлоқ.

Мендек нўноқ овчи кўксини бир қиз
Ўқ-кипригин қадаб этибди яра...

1960 йил

* * *

Дерлар: «Раъно чақмоқдай қиз-да,
Кўзларига яширинган тун,
Юпқа лаблар мисоли писта,
Билакдай соч бунча серфусун.

Қошлари-чи, янги чиққан ой,
Киприқлари ханжардай, лолман.
Икки юзи нақ қизил олма,
Битта қизга шунчалик чирой!»

Майли, мақтасинлар гўзал деб,
Аммо бундан сен гурурланиб
Кетма, эшит мени — дўстингни:

Сеникидир шу Ешлик, шу Вақт,
Сеникидир шунча Иззат, Бахт,
Ақлинг жиловласа ҳуснингни.

1960 йил

* * *

Ешлик!
Сен тўлишган кучсан сертуғён,
Қудратинг мазмундир ҳар бир дostonга.
Назаринг тушсами, ҳатто биёбон,
Зумда айланадир нурли бўстонга
Жўшқинлик,

Қувноқлик,
Гайрат сенга ёр:
Зарбдорлик шиоринг,
Нафасинг — баҳор.

Даминг шамширларнинг дамидан ўткир,
Қаршингда ҳаттоки тоғлар титрар зир.
Гулларга бурканган, ҳей сен, ҳур ёшлик,
Қалбида бир олам, чўнг ғурур ёшлик,
Дарёларга шўнғи,
Кўкда қулоч ёз,
Жабҳаларга отил,
Иўлинг қуёшлик!

1960 йил

* * *

Аччиқ изғириндан киприкларда ёш,
Олис уфқларга боқиб бўлмас тик...
Қандилдай ялтирар музлаган тоғ-тош,
Игна қировлардан новдалар эгик. |
Унда-бунда тупроқ уюлиб қолган,
Гўё оқ қалпоқда ётар туш кўриб.
Форда кекса қашқир очликдан толган,
Инидан чиқолмай тентир пишқириб.
Туман пардаси-ла чулғанмиш бу дам,
Суратдай қилт этмас саҳро оғуши.
О, шундай тош қотган кечаларда ҳам
Ўтовдан келади найнинг товуши...

1961 йил

ҚИШЛОҚ ОҚШОМЛАРИ

Заррин копток каби қуёш юмалаб,
Чўққилардан тушиб кетди бир пасда.

Гул атрин уфуриб, юзларни ялаб
Бирдан сарин еллар қўзғалди аста.
Сабзавор уввалар кўркам, бепоён,
Пироқ-йироқларга боқаман ўйчан.
Зангори «Москвич» қишлоққа томон
Ўрмалар, қирлардан кўтарилар чанг.
Мотор гуриллади,
Боғлар қўйнига —
Юлдузлар маржондай тўкиб ташланди.
Қизгин меҳнат билан кечган ҳаётнинг
Ажиб завқли-шавқли тунни бошланди.
Кўчалар озода,
Кўчалар ойдин.
Янграр ғурур тўла
Қаҳқаҳалар ҳам...
Кўчаларда кезар бахтиёр ёшлик,
Шодлик, ҳаяжонда ташлайди қадам.
Бунда кўкрак тўла нишон таққанлар,
Қаҳрамон шоввозлар бунда кезади.
Бунда ҳалол ишлаб элга ёққанлар —
Шулар даламизни гул-гул безади...
Дарахт панасидан имлаб кетишар
Қадрдон танишлар — кўзлари шўхлар.
Еруғ кўчаларда бахтлиман мен ҳам
Бахтлилар шаънига куйлаб қўшиқлар.

1961 йил

ТОҒ ОРАЛАБ...

(Туркумдан)

Тоғлар нор туядай чўкибди, гўё
Офтобга исинар яғринин бериб.

Олмосдай қиррали саноқсиз қоя
Мағрур ва тик турар қулочин кериб.

Оқиш булутларнинг паға-пағаси
Мисоли бургутдай қўнмиш устига,
Муаттар анқийди ўт-ўлан иси,
Арчалар кўрк берар яшнаб ҳуснига.

Чимзорлар оралаб сургалар пода,
Осмонида қушлар сайрар хушовоз,
Этакда барқ урган ям-яшил води,
Сен ҳам шу кенгликка сингиб кет, шоввоз!..

* * *

Шамол ошиб келиб адрдан, қирдан
Ҳавонинг ўзгарди авзойи-таъби.
Булут парчалари йиғилиб бирдан
Атрофни буркади бир чодир каби.

Кумушранг этаги сўкилди шунда,
Ёмғир томчилари сочилиб кетди:
Беҳол, сувсираган кўкатлар бирдан
Кўзни қувонтирди — очилиб кетди.

Майсалар тиниқиб юз очди балқиб,
Елда тебранарди ҳар нозик япроқ.
Булутлар тарқалди, ким билсин балки
Ўз сахийлигидан хурсанддир бу чор.

* * *

Ёқимли оҳангдай дилни аллалар
Азамат Сурхоннинг жўшқин оқими,
Тикка қоялардан пастга тушаркан
Намхуш шаббодалар куйлар ёқимли.
Гоҳида бир зумда кўздан йўқолар

Қоронғу даралар бағрига кириб
Ва сўнг далаларга қараб йўл олар,
Улуғвор тоғларни ортда қолдириб.
Жўш уриб,
Кўпириб,
Тошиб
Соҳилни —
Фулғулага солиб ўтар мағрур,
шод;
Қанчалар ҳайқирса ҳақлидир, чунки —
Поёнсиз водийга элтмоқда ҳаёт!

* * *

Қим муз айронинга хумормас, қани,
Қим салқин боғингда сайр этмаган ё.
Қимнинг тарк этгувси келади сени,
Сув, гиёҳинг ўзи ҳар дардга шифо,
Салом Дарбанд, салом ўлкам гулшани,

Қўк ўпар тоғларнинг ўртаси — дара.
Тўшингда туғдона силкинар мағрур,
Тубсиз жарликларда гувлар шаршара.
Қорли чўққиларда жилваланар нур,
Қўркингни кўрмоқ-чун — дарёга қара!

Қояда қулоғин динг этган оҳу,
Овчининг панадан мўралаши соз;
Гала-гала тўзган суқсур ва оққув
Ложувард кўлларда сузар этиб ноз,
Нелардир чах-чахлар, булбулларми бу?!

Қизиқ мўъжизалар учрайди гоҳи:
Урчиқ йигирганча тош бўлган уч қиз,
Эгик бош, кўзда ёш, ғамгин нигоҳи,
Жафоли меҳнатда кун кўрган эсиз,
Асли бу ўтмишнинг битта гувоҳи.

Букун тўкинликни келтирар баҳор,
Хил-хил меваларнинг қулф уриши соз.
Яшил баргларига бахш этиб виқор
Нордон довуччалар илғаниши соз,
Қайда бўлмай сен-ла фахрлангум бор.

Шошқин дарёлардан ичиб зилол сув
Тоғлар орасида яшнаган қўша;
Тунлар чироқлари таратиб ёғду,
Тонгни ижод билан бошлаган гўша,
Беқиёс жамолга кўзгусан, кўзгу!

* * *

Қаро тун бағриани тиларди
Қўкнинг олмосдай ярқираган —
Қиличсимон яшин шуъласи.

Ўқтин-ўқтин эшитиларди
Ишдан қайтган қиз-жувонларнинг
Олис-олислардан ашуласи.

Шоир, не бахт эзгу туйғулар
Масофалар билмай йўл олиб
Ҳар кўнгилни ошён этса.

Шодлигингни ўлчаб бўлурми,
Қўшиқларинг қанот чиқариб
Шулар каби дўстларга етса!

* * *

Қирлар кетган қирга туташиб
Шўрхок босиб ётар афтини.
Саратоннинг чўғдек қуёши
Сепар унга олов тафтини...

Дафъатан чанг қоплади хира,
Она жайрон бир чўчиб тушди.
Гала-гала қуш ҳадиксираб
Осмон тўла қағиллаб учди.

Юрагида қўрқув, хавотир,
Узоқларда бургут парвози...
Барига гулув солаётир
Гуриллаган мотор овози...

* * *

Яшил камзул кийган, келинчакдай ҳур
Киприк қоқиб турган, эҳ сулув лола,
Алвон чеҳрангиздан қир шуълаланур,
Нечук бағрингиз доғ, кўксингиз вола?..
Айтинг, меҳр ила сизга боқмас ким,

Мен-ку миннатдорман ҳар бирингиздан:
Ҳар кўклам чоғида ошар қувончим
Азиз ошноларга элтганда сиздан.
Лолалар,

лолалар,

сулув лолалар...

* * *

Июнь. Бунда ҳали қор эрмаган,
Юзни чимчир совуқ, дейсан, қиш вақти.
Улкан бир харсангни тарс ёриб чиққан
Ва шунда ўсган бир
Олма дарахти.
Чўғ каби қизармиш сархил олмалар,
Бир қарашда илга тизилган маржон.
Йўловчи, бизлардан е!— деган каби
Бошин эгиб турар, шохлари ларзон.

Наҳотки, тоғ ели — аччиқ изғирин
Унинг гуллашига бермаган халал?
Наҳотки, ҳозирги довул, бўронлар
Шоҳу бутоқларин синдирмаса сал?...
Йўқ, йўқ, бўй бермайди,
Шунинг учун у —
Атрофга қўлларин ёзган дадил, тик.
Ҳа шундай,
Ҳосилни босиб бағрига
Бўронлар ортидан қараб тургандек.

* * *

Йўлга тушгач, сочларимдан тортқилаб қурғур шамол,
Қоялардан димоққа хуш урмиш наъматак исин.
Қучоғинг бир сахий мезбон: «Дўстларга элт, биздан ол!»
Деган каби тутар нордон япалоқбарг чукрисин¹.
Хайр, Дарбанд.

Тинглаганман дарёларинг ҳайқирган овозини,
Ҳилол, каклик сайрашлари учрар сўл-у-соғимда.
Кекса бахши қўлга олса қияр экан созини,
Рангин овоз, дилбар қўшиқ жаранглар қулоғимда.
Хайр, Дарбанд.

Бир ичганнинг хаёлини тортар экан галма-гал,
Қатор-қатор овулдаги муздай яхоб қимизинг.
Очиқ чеҳра кутиб олди, меҳмон этди ҳар маҳал
Сўзи ширин тоғ малаги, бодом қовоқ ҳур қизинг.
Хайр, Дарбанд.

Бағринг сероб бир дастурхон, ҳаёт маъмурчилик, тўқ,
Боз кўрклисан Дарабоғда пишганда олма, анор...

¹ Равоч.

Бил, кетсам-да сендан йироқ, унутаолурманми, йўқ.
Бир кун ҳам туз тотган жойга қирқ кун салом

бериш бор,

Хайр, Дарбанд.

* * *

«Ҳов-вв-в... оҳо-о-вв!»— аллаким саси,
Тасир, тасир, тасир...
Отнинг чопқиллаши келар йироқдан,
Тошлар қарсиллаши учар туёқдан.
«Қимдир, бир бегона соҳилга қўниб,
Сувни бошқа ёққа оғдардими»,— деб
Мироб келаётир оралаб сойни,
Кетмонин зирҳига қўндириб Ойни.
Етиб келди. Лекин тўғон тинч, холи,
Қўш каптар жойидан кўчган мисоли
Ошиқлар бир зумда кўздан йўқолди,
Соҳилда шарқироқ кулгилар қолди.

* * *

Ғузордан бери Бойсун,
Қизлар рўмолин ёйсин,
Кўзни олар уввалар,
Файзи бордир ҳар қайсин.

Зилол — чашма бўйими,
Кўм-кўк — чимзор қўйиними,
Хил-хил товланар мунча —
Ё ранглар ўйиними.

Тоғлар!
Тоғлардан пастда
Улоқлар ўйнар мастдай,
Харсангда турган чўпон
Қўшиғин бошлар аста:

Ғузордан бери Бойсун,
Қизлар рўмолин ёйсин,
Олтин туёқ қўй-эчки
Эгиз-эгиз кўпайсин...

Қўшиқ қандай илҳомрез,
Юракдан отилган кез
Даралар оғушига
Нур каби тарқалар тез...

* * *

Хаёлимни тортди икки зўр қоя,
Кўпдан топишгандек турар ҳамсоя,
Бирин чаккасида қордан қалпоғи,
Кўз қисиб «қўшни»син имлайди, чоғи.

Майсалар ўсмадир «қўшни» қошига,
Чечаклар чамбарақ бўлган бошига.

Кўкраги тўлишиб кўрка тўлганмиш,
Белида жилғалар сочдай чулғанмиш,
Қизил гул аксидан гулранг ёноғи
Қизариб, бўзариб кўз қисар, чоғи.

Дерлар: ишқсиз ҳаёт учрамас ўзи.
Тошда ҳам гул кўрар ошиқнинг кўзи.

* * *

Қапалаклар гул атрини йиғиб-йиғиб ўтдилар,
Боғда пишган олмаларни қушлар силкиб ўтдилар,
Юзларимга қиринг чанги қўнганида, қишлоғим,
Шамолларинг онам каби елпиб-елпиб ўтдилар.

Яйловларинг қути чорва, суту гўшт, ёғли қишлоқ,
Живирлаган минг бир кўзли чашма — булоқли қишлоқ,
Тўполондай¹ дарё билан бели белбоғли қишлоқ,
Бир ҳис билан тўлқинларинг имлай-имлай кетдилар.

Мўъжизасин кўрсатибди ҳикматли даври даврон:
Кўксингдан оқ булутга бошин суққан беармон —
Телевизор ҳавозаси Ойга қўйилган нарвон.
Ажаб-ажаб лавҳаларинг кўзларни ром этдилар.

Йироқлардан қуш мисоли сенга тўймай боқсам жим,
Келинларинг сочларидай эшилади қўшиғим,
О, қишлоғим, қадрдоним ҳамишалик ошиғим,
Меҳринг ўзи юрагимга хуш исин таратдилар,

1956—1962 йил

ШОИР

Пушкинга

Юракка тўлган армон, исёнкор, тутқин келар,
Орқасига кўтармиш сафар — анжом юкни.
Ғалаёнли денгизда тўлқин сапчиб отилар,
Қалбда илҳом тўлқини тек туриши мумкинми?!
Уйчан — аллома шоир келар чўққилар ошиб,
Бутун дард-армонлари кўзида акс этади.
Бутун эҳтирослари қайнар сел каби тошиб,
Лаблар шивирлашидан оҳанглар яратади.
Этагига гўёки қушлар келиб урилар,
Атрофида гўёки давра қурар атайин.
Хур-хур эсан ёқимли, салқин фарахбахш еллар
Қўнғир, жингалак сочи тўзғитиб тарар майин.

¹ Тўполон — дарё номи.

Қўшиқчи бўз юракни тинглаш учун ўнг-сўлдан
Шовуллаган дарёлар чиқиб қарши олади,
Тарам-тарам қоялар, олмосранг тошлар йўлда
Ҳавас билан оёгин ўпиб-ўпиб қолади.

...Пиллар ўтган. Шоирнинг оёгин ўпган ўша —
Қояларнинг ҳар бири шоирга ҳайкал монанд.
Қўшиқ севган ташна халқ унга оқар ҳамиша:
«Халқнинг зиёрат йўлини майса-гиёҳ қилмас банд».

1962 йил

БАҲОР

Қойилман, баҳорим, тарновлар тўлиб
Сел бўлиб қуйилдинг, сойларга эндинг.
Новда-бутоқларда сен ғуж-ғуж бўлиб,
Гуллару куртаклар ёзиб кўриндинг.

Майса кўкатларнинг бир сирдошидек
Шивир-шивир қилиб елларинг дайдир.
Киприкда ялт этган севинч ёшидек
Баргларда тип-тиниқ шабнам титрайди.

Толе ўлкасига ҳар келишинг соз,
Баҳор, ҳар юракка қувончинг ёрдир;
Тўқайзор, кўлларда сузса ўрдак, ғоз —
Унинг завқларига кўнглинг ҳамроздир.

Тинмағур болалар қийқирар беҳад,
Чимзорда ўмбалоқ ошишар нуқул.
Дўндиқ келинларнинг қўлида сават,
Қирлар тизмасида терар қоқигул.

Сен чўпон кўзида бир олам ёғду,
Яйловлар тўшида сен яшил барқут.
Сен семиз қўйларда карж-карж қуйруғу
Сигир елинида челак-челак сут.

Ниш урган чигитлар бу дам тўлқинда,
Оламга табассум билан боқади.
Илиқ нафас пуркаб Қуёш ҳам кўкда —
«Оқ олтин» тоғлари ишқин ёқади...

1962 йил

КАРТА ЁНИДАГИ УЙЛАР

Додлама, додлама, дод саси галди,
Қаршининг чўлидан ёр саси галди.

(Халқ қўшиғидан)

Деворда ўлканинг мўъжаз картаси,
Шоҳи сўзонадек кўрinar кўркам.
Неки хуш ранглар бор — барча-барчаси,—
Қуёш спектори ҳатто унда жам.
Ранглар мўллигидан ҳайратда қолиб,
Шодонман уларга боққанда кўзлар.
Рангларки, ҳар бири элчи мисоли
Бир туганмас улкан бойликдан сўзлар
Бирида акс этса яйловим-қирим,
Бирида анҳор, сой, дарё шарқирар.
Бирида буғдойзор — нони мўл ерим,
Бирининг мавжида боғлар барқ урар.
Баридан бор, менинг насибам бари,
Маъдан қазир бўлсам не-не тизма тоғ.
Қўриқ очар бўлсам билак ҳимариб,
Ҳали қўл урмаган даштим мўл ҳатто!

О, даштим!
Мунчалар олдинг кўзимни —
Ипакдек ястаниб ётган сен ҳей, дашт!
Пайтидир бағринга ташлаб ўзимни,
Хаёлан бир лаҳза гашт этгум бор, гашт.
Не кўрк кўрдинг не-не замон ўтса ҳам,
Бир умр мудрадинг инсонсиз, якка.
На қуёш ярангга қўёлди малҳам
Ва на дарё келди сенга кўмакка...
Қуёшни мақтаган баъзи одамга
Қўшилгум, Қуёшда ҳикмат беқиёс.
Қуёшнинг биз нафас олган оламга
Нур бериш чашмаси бўлганлиги рост.
Аммо,
Илиқликни қалбга бахш этган,
Тоғ, сувга-шаффофлик, меваларга таъм,
Олмага қирмизи тусни нақш этган
Санъаткор Қуёш ҳам, бобо Қуёш ҳам
Дашт, сендан ўтаркан, ўтаётган пайт
Бир нафас ҳансираб чўчиб тўлғонган.
Йўқ бир нафас эмас, ожизлигидан —
Бағрингда асрлар чўғ бўлиб ёнган...
Не кўрк кўрдинг не-не замон ўтса ҳам,
Дардмандек мудрадинг инсонсиз, якка.
На Қуёш ярангга қўёлди малҳам
Ва на дарё келди сенга кўмакка.

Букун янги-янги уйлар ҳаваси,
Улкан иншоотлар ҳавозаси ҳам,
Хаёл етмас бўстон ишқи — ҳаммаси
Дилда меҳмон, тилдан кетмайди ҳеч ҳам:
— Баҳор хабарчиси қалдирғоч бўлур,
Ҳар мавриднинг бордир бир нишонаси.
Қирларда геолог чайласин кўриб,

Келажакнинг ишқи билан ёнасиё.
— Ким билсин, канални кўриб тушида
Мудроқ ётганича шу жойлар ҳали
Яна юз йилларни ўтказармиди,
Тилга олмаганда Съездлар зали.
— Қад кўтарсин дея нақшин бинолар
Сибирь бағишлабди саф-саф ўрмонни,
Урал юбормоқда цементу мрамор,
Дўст йўлига тиккандек жонни.

Қўшни ҳовлисида бўлса маърака,
Ким қўлин қўнжига солиб турар жим...
Шерлар жавлон урар Саксондарада¹
Қуриш, яратишдан сўзлар бу хужум.
Боболари чанқоқ ўтган юртдошим,
Бу не даврон бўлди — иқболнинг баланд!
Даштинг мисолида нақ елкасида
Қоп-қоп мевалару қўша тоғ монанд —
Икки миллион тонна «оқ олтин» ортган
Забардаст карвонни бир тасаввур қил...
Шундай бўлишига меҳнаткаш халқу
Ва башорат қилган замонам кафил!..

Деворда ўлканинг мўъжаз картаси,
Шоҳи сўзонадек кўринар кўркем...

1962 йил

ДАШТ ШЕЪРЛАРИ

Кўпдан ошна бўлиб серзавқ ҳисларга
Бунёдга келтирдим янги шаҳар, боғ.

¹ С а к с о н д а р а — Қаршидан Самсоново (ҳозирги Аму-дарё)гача бўлган паст-баланд қирлар.

Даштдан келмоқдаман,
Дўстлар, Сизларга —
Гул ҳам ола келдим ундан бир қучоғ,
Дерсиз: мунча хил-хил, қатига инган —
Қуёш шуъласими,
Камалак ранги?..
Йўқ, бу камалакдай порлаб кўринган —
Яшариб-яшнаган манзилим акси:
Заъфар ранг — асрлар ётган бўз тупроқ,
Зангори — бағрида айқирган канал.
Яшили — бунёдга келган бекат, боғ,
Қизили — чироқлар тараган зарҳал...

* * *

Буркансанг-да жигаррангли бир парда билан,
Кенг қучоғинг ноз-неъматга, о, даштим, тўлиқ.
Йўқ, сен ҳали ёзилмаган банорас гилам,
Йўқ, сен ҳали очилмаган жавоҳир сандиқ.
Аждодларим юрти бўлган, о, Қарши даштим,
Тупроғингни кўзга суртмоқ бўлиб энгашдим.

Дейдиларки, дарёлар бор, ҳар юз йилда бир —
Узин эски ўзанидан қайта оқармиш.
Сахро ошиб, довон ошиб, ошиб қирма-қир,
Водийларга чечаклардан маржон тақармиш.
Бир гулгула! Уша даврон бошландими, йўқ!
Зўр техника бугун сенда солмоқда довруқ.

Замондошлар гигант тўғон, улкан-улкан ГЭС,
Қанча-қанча каналлару сув омборини
Бунёд этиш ишқи билан ишга тушган тез,
Ишга солган бор шижоат, бутун корини,
Дашт бағридан кўллар ўрин олса не ажаб,
Кўлларидан оққуш бўйлаб қолса не ажаб.

* * *

Боқ, бу — саҳна эмас, ҳаётнинг ўзи,
Тикил қучоғига ҳавасманд, ўйчан.
Қишлоғим ҳуснига бағишлаб ҳусн,
Нок боғлаб дарахтлар кўринар бўйчан,
Аммо
Бўйчанликда улардан ўзиб
Кўпқават бинолар тизилмиш қатор.
Бироқ
Булар ҳам-мас, кўкка бўй чўзиб
Кўтарма кранлар турар қоматдор.
Лекин
Краннинг ҳам нақ сийнасида
Қуш каби жойлашиб кабинасида
Рул буриб, иморат қурган узун кун —
Инсон — юсак, инсон баридан устун.

* * *

Мисоли хамирдай ерлар кўпчиган,
Бағридан осмонга ўрлайди ҳовур...
Қадоқ қўл деҳқоннинг саҳар чоғидан
Кўкламги қайнаган ишларини кўр!
Трактор гулдираб, пайкаллар бўйлаб,
Сеялкалардан ерга ташлайди чигит.
Ихчам бел, кетмонлар қўлларда ўйнар,
Марзани текислар бир тўп қиз-йигит.
Ҳазил-мутойиба, кулги шовқинин
Узоқ-узоқларга олиб қочар ел...
Дўстим, тинглар бўлсанг баҳор шавқинин;
Меҳнат, қўшиқ шунда, биз томонга кел!..

* * *

Қай томон боқмагил: тинч, дориломон
Ва лекин табиат бир ўзгаришда;

Дарахт куртак ёзган, гул мева туккан,
Ҳосил шоҳни буккан — қилсанг саришта...

Қай томон боқмагил: тинч, дориломон
Ва лекин табиат бир ўзгаришда;
Кечаги яйдоқ чўл — бугун буғдойзор,
Етилган ҳар бошоқ ошар қаричдан.

Қай томон боқмагил: тинч, дориломон
Ва лекин табиат бир ўзгаришда;
Асов дарёларнинг тизгинга тушиб
Қўшган ҳиссасини кўрдим ҳар ишда.

Одамзот меҳнати ҳаёт бағрига
Беқиёс бир шарбат бўлиб сизади.
Энди илдиз отган ниҳолларга ҳам
Ўшанинг қудрати ранг киргизади.

1962 йил

ЯККА ТУП ЎРИК

Чексиз ялангликнинг сахий тўшида
Роса баҳра олиб томир отибди.
Мевалар мўралаб барг оғушидан,
Қуёш шуълаларин эмиб ётибди.
Атроф-чи, қай ёнга ташламай назар,
Шовуллар олтинранг чексиз буғдойзор.
На баландда бирон серғавғо шаҳар
Ва не этагида яшил қишлоқ бор.
Боғу бекатлардан бегона бунда
Якка туп ўзича қулоч ёзибди.
Менга туюлар бу сирли тугундай,
Ҳайрат билан дейман: «Ким ўтқазибди?»
Учсиз-тубсиз ўйлар чулғаб олдилар,
Бир лаҳза кўз узмай турарканман тик.
Ел турди, япроқлар чапак чалдилар —
Гўё тилга кирди қаршимда ўрик:

«Бир қизни кўргандим, шўх эди беҳад,
Сочин майда ўрган соҳибжамол қиз.
Қўлида ошиғи тўқиган сават,
Боғларни оралаб кезарди ёлғиз.
Кифти, саватига қўнар эди қуш,
Унга қалин ошно эди афтидан,
Қиз маҳлиё боқиб бўлди-да сархуш,
Бир дона ўрикни тутди кафтида.
Олтин шар сингари кўзни олса у,
Қуш ўлжага боқмай турармиди тек.
Олди, учди... Бироқ шундан ўтди-ю,
Гумшукдан туширди. Мен — ўша ўрик!
Нақ бағрига олди сахий бўз тупроқ,
Қарорати сингди танимга сингиб.
Нам олиб етилдим айни баҳор чоғ,
Кичик бир данакдан чиқдим ниш уриб.
Бахтим бор эканки, ғаллакор деҳқон
Ардоқлаб сув берди, севди, қаради,
Қайчисин келтириб керак бўлган он —
Сербарг шохларимни бутаб таради.
Бугун қувончимнинг асло чеки йўқ,
Шохларим ошён — қуш ғамин ейди.
Мевам деҳқонники, япроқларим-чи, —
Она ер шаънига қўшиқ тўқийди...»
Суҳбат одоқ бўлди, кимдир эггандай
«Тўғри!» деган каби шохлар букилди,
Барглар шивирлашди «Тўғри!» дегандай,
Зарғалдоқ ўриклар тўп-тўп тўкилди.

Юртим!

Бағринг мунча сахий, ҳаётбахш,
Усиб меҳр қўйган каби мен сенга —
Бугун мева боғлаб кечаги данак,
Бир умр таъзимда кўксинг — заминга!..

1962 йил

УЛ ҚАРО ЗУЛФИНГ...

(Ҳазил)

Қаърингга чўқдимми, тундай сиёҳ зулф,
Хилолдек қайрилма, ёйдек қиё зулф,
Тўймай кўргим келур меҳригиё зулф,
Ҳар толаси кўзга бир тўтиё зулф.

Кўрдиму маҳвашни, тинчим йўқолди,
Юз мажнун савдосин бошимга солди.
Икки ханжар каби жонимни олди,
Еноғинг ёндирган бир жуфт қаро зулф.

Еноғинг ёндирган бир жуфт қаро зулф,
Йўқ у қаро зулфмас, жонга бало зулф.
Гажак-гажак бўлиб эшилибди, нақ —
Улжага ташланган қўш аждаҳо зулф.

Бир ошиқ баҳодир сездим ўзимни
Пайтики, пайтида айтай сўзимни:
— Рухсат берарминдинг, ботир дерминдинг
Шул аждар доминга қўйсам юзимни.

1962 йил

МЕРОС

Дунё экан, ҳар ким ўтайди бурчин,
Айб эмас ким-кимга нени кўрса эп:
Оталар бўлганлар, фарзандлар учун
Ганчкор уй қурмишлар: тўйлар бўлсин деб.
Хил-хил кошинлари нурда ярқираб
Басавлат турса-да неча асрлар,
Сўнгни авлодларга етмасдан нураб —
Емирилиб кетмиш ўша қасрлар...

Дунё экан, ҳар ким ўтайди бурчин,
Айб эмас, ким-кимга нени кўrsa эп:
Оталар бўлганлар, фарзандлар учун —
Тулпор етиштирмиш; тулпор мурод деб.
Узоқ манзилларни қилолган яқин
Фиркўк деб аталган ўша учқур от;
Отланса — туёқдан чиқариб чақин,
Аваздай мардларга бўлолган қанот.
Не давронлар келди парвози юксак,
Ўша тулпорларни ортда қолдириб;
Қосмик ракеталар рулини бурсак
Юлдуз даргоҳига борамиз кириб...

Дунё экан, ҳар ким ўтайди бурчин,
Айб эмас, ким-кимга нени кўrsa эп:
Оталар бўлганлар, фарзандлар учун —
Қилич қолдирмишлар: қилич — яроғ деб,
Қилич яроғдирки, уни қувониб
Жалолиддин, Санжар кўзига суртган;
Толмас билакларда ярқиллаб, ёниб
Келгинди ёвларни қувлаган юртдан...

Вақт келар: қиличсиз азиз Ватанни
Кўз қорачиғидай сақлашга шаймиз.
Омон-омон, тинчлик замон бўлди деб
Қилич, милтиқлардан дастгоҳ ясаймиз...
Ота меросларга қилмаймиз шубҳа,
Ҳар бири кўрсатур эзгуликдан из;
Лекин Ильич бобом қолдирган туҳфа
Баридан бебаҳо, баридан азиз.
Қаттол чоризмнинг совуриб тахтин,
Бу туҳфа қон тўкиб олингани рост,
Бу туҳфа — БАХТ! Бахтки, миллиардлар бахти,
Не тонг, авлодларга қолса бу мерос.

1962 йил

Йиллар, йўллар оша бир ҳис-ҳаяжон /
 Қанот бўлиб элтди манзиллар сари,
 Омон-омон бўлсин тургунча жаҳон
 Мен таниган ОСМОН... ва ЮЛДУЗлари.

1963 йил

МАШЪАЛ

Эрталаб дегандим: тилла жом,
 Сўнг дедим: қон юқи пиёла.
 Айланиб, желгандим тушгач шом,
 Бу дафъа кўринди нақ лола.
 Юракка ўт солиб эрта-кеч
 Енади абадий аланга.
 Сўнишни, тинишни билмай ҳеч,
 Тобора интилар баландга.
 Данкониң қалбидай оламга
 Сочайлик дегандай нур-ёғду,
 Эрк ва шон йўлида тўкилган
 26 лар қони — бу!

1963 йил, Боку

МТАЦМЕНД БОҒИДА

Осма вагонларда қилдим саёҳат,
 Ажиб завқи-шавқи чеҳрамда қолди.
 Осма вагонларда қилдим саёҳат,
 Юлдузлар галаси теграмда қолди.
 Бу — юлдузлар эмас, булутлар аро
 Қалқиган шаҳарда ёнган чироқлар;
 Нурда ялтирайди сершовқин Кура,
 Нур билан чарогон яқин-йироқлар.

Шу чироқлар каби кўзлари шаҳло
О, гуржи қизлари — олма дудоғлар.
Шаҳрингизни севдим, шаҳрингиз мисол
Меҳрингиз бир умр қалбимни боғлар.

1963 йил, Тбилиси.

БИР СИҚИМ ТУПРОҚ

Бир сиқим тупроқ ишқи туғён уриб юракда,
Тунар уйқусиз қилди — олди ихтиёримни.
Бир сиқим тупроқни ҳам қадрлашим керак-да,
Замирида кўролсам, ахир, бутун боримни.

Гоҳо менга туюлар сўзлагандек сирини:
«Биз не олғир қушларга бўлгандек толмас қанот.
Билсанг бизда, ҳей, ўғлон, аждодингдан бирининг,
Эҳтимол буюгининг муштдек қалби барҳаёт.
Ҳаётбахш бағримиздан ҳар йили авж кўкламда
Бош кўтариб чиқади алвон-алвон лолалар.
Маъшуқалар шайдоси — ошиқлар ўша дамда
Ерга атаб саралаб, севиб териб оларлар».

Чиндан тўғри, севгимдан илк нишона бўлсин деб
Севгилимнинг кўксига таққанам бир жуфт чечак.
Шу бир сиқим тупроқнинг илиқ тафтини эмиб,
Шу бир сиқим тупроқдан униб чиққани бешак.

Чиндан тўғри, шу бир кафт тупроқ тафти, қудрати
Қанча тўқ бошоқларга шира, мағиз бўлиб тушган.
Чиндан тўғри, ҳаттоки, жонажон Гербимдаги
Бир сават оқ пахта ҳам шу тупроқда етишган.

1964 йил

ТУНГИЧ ХИРМОНЛАР

Бобом деган: «Кўп билан бўл,
толе-бахт бўлар ёри —
Кўп бошлаган буюк ишга
мардона бош қўшса ким».
Қимсасиз, қоқ, бўм-бўш даштга
мен ҳам кўплар қатори
Гавжум шаҳар қучоғидан
шердил бўлиб отилдим.

Яхши кўрган қўшиғимдай
ҳамон эсдадир-эсда:
Осмон кафтдек қир устида
шишарангли бир гумбаз.
Қирни икки кесган йўлдан
қўнғиздек ўша кезде
Шағал, ёғоч ортиб ғиз-ғиз
қатнар Қолхидаю МАЗ.

«Қачонгача ташийсизлар,
ахир борми якуни!»
Лол қолардик шаҳарликлар
берган ҳазил саволга.
Ўша ҳиммат ҳиссасига
бу ерлар ҳам бир куни
Не-не бойлик узатишин
келтирганмиз хаёлга.

Озод меҳнат мевасини
баҳам кўрмоқ қандай соз...
Бугун ўша бўз кўксига
янги дунё очилган;
Қирлар гўё бир дафина
тубидаги лаъл, олмос
Қанг бағрига сигмагандан
юзга сачраб сочилган.

Йўқ-йўқ, бундай атамайман,
бу ўхшатиш бўлди кам,
Лаълдек топиб қазиш билан
келмайди у рўёбга —
Чаноқларда кулиб турган
оппоқ виқорли пахта
Етишгунча қолмадикми
минг хархаша, азобга.

Сепарканмиз уруғини
тўрт кўз бўлиб кунба-кун,
Юрагимиз тафти билан
йўргакладик тупроқда,
Униб чиқса ҳар бирининг
қулоғидан тортгандек
Ишлов бериб эринмадик
дам у ёқ, дам бу ёқдан.
Ярим йўлда об-ҳаво
тажанглигин кўрсатиб,
Қамчилаб ҳар туп гўзангни
япроқларин тўкса дўл —
Шошиласан минг бир ўйда
ташвиш лойига ботиб
Яна буз! Эки Ишла! Суғор!
Хуллас, қанчалар мушкул.

Тер тўкишлар эвазига
гардсиз яшнаб-етишган,
Толалари тошган чаноқ
тоғнинг оқ лоласидай...
Нурдай пахта бункерлардан
тинмай тушгани-тушган,
Чимқўрғонга қуюлувчи
Қашқам шалоласидай.

Ҳар кун янги бир зўр хирмон
қорли тоғлар мисоли
Булутларнинг чокин ёриб
Қуёшга бўй чўзади.
Ўз яратган хирмонидан
ўзи ҳайратга қолиб,
Ҳосилидай ойдин кўнгил
ҳосил бўйи ўсади.

Уфқларни нурлантирган
чўнг хирмонлар, эҳе, сиз!
Сиз билан юрт — қудратли юрт,
яна тўкин, бойроқдир.
Ипагимдай жилоланган
ҳар майин савамингиз,
Қанча қизил карвонларни
етакловчи байроқдир.

1964 йил

* * *

Қай мўъжиза Сизни қани, хушнуд этмади,
Айтингиз-чи, кўпни кўрган азиз ёронлар,
Ер аталган сирти тарам планетада
Бошланмоқда букун бизнинг давру давронлар.

Инсон экан, ҳар бир дами қудратга ҳамдам,
Тизма тоғларни эгардек бурмоққа қодир.
Гар истаса улкан-улкан денгизларни ҳам
Бир узугин кўзига жо қилган баҳодир.

Бундайларни кўриб кўкка етган бошингиз,
Ҳар севинчининг ёшларидан киприк бўлган ҳўл.
Букун ўша марди-мардон замондошингиз
Икки тубсиз бўшлиқларга узатибди қўл.

Бирн — мовий самоватга, юлдузлар аро
Из қолдириб, дур-гавҳарлар сочиб боради.
Бирн — чексиз уфқларга солиб зўр наъра
Янги сўқмоқ, янги йўллар очиб боради.

Қўллар, қўллар, минг тасанно ушбу қўлларга!
Шулар Ойга қадагандек қирмиз ранг туғни.
Кечалари нур кўрмаган ташна чўлларга
Севаётир сув ва ҳаёт, порлоқ ёрдуни...

1964 йил

Шимол шеърлари

ҚАЙИНЛАР ДИЁРИ

Ҳар гўшанинг ҳар хил пайтда баҳори бор экан,
Шабнам эмган гул-майсали наҳори бор экан,
Оға — Русни июлларда энди уйғонган
Тиниқ, яшил либос кийган диёри бор экан.

Эшитгансиз, Волга кўпдан машҳур бу элда,
Олисларга қулоч отган чексиз соҳилда,
Қизлар каби қўл ташлашиб ўйноқи елда
Рақсга тушган оқ қайинлар қатори бор экан.

Икки ёнда челак тутиб ўтар дамба-дам
Зангор кўзли, олов сочли сарвдай санам.
Қишлоғига қайтар куни каминанинг ҳам
Таърифларин қилсам деган изҳори бор экан.

ОҚ ҚАЙИН

Соянда кимларни яйратмаган сен,
Кимларнинг тилини сайратмаган сен,
Кимларнинг ҳайратин янгатмаган сен,
Мен ҳам ўтармидим сенга боқмайин,
Оқ қайин, оқ қайин, оқ қайин.

Тўғри, мевасизсан бизнинг мажнундек*
Бурнингни кўтариб, йўқ, ўсмадинг тик,
Унган жой ҳурмати шохларинг эгик,
Ерга таъзимкорсан, ерга таъзимкор,
Мен шунингга бор.

Нуқра баргларингдан нур томади, сан —
Ошиқлар сирига паноҳ, омадсан,
Оқ парда ёпинган латиф қоматсан,
Жилванг кўз ўнгимдан кетмайди нари,
Оқ қайин, о, ўрмон париси, пари...

«АВРОРА»

Нева соҳилида бир крейсер бор,
Мовий фазоларга нақ қулоч керган,
Ўша — буржуй тахтин этган хоксор,
Ўша — давримизни муҳрлаб берган.

Ундан сўз очишнинг етганда гали
Ҳақли фахрланар жонажон Ватан.
Сайёҳлар келади уни кўргали,
Кўргали келишар олис қитъадан.

«Аврора» — юртга хуш замон келтириб
Истеъфога чиққан генерал мисол
Соҳилда тинч турар минг хаёл суриб,
Тақдирига унинг кўҳна дунё лол...

1964 йил

* Мажнунтол.

ГРАНИТ СОҶИЛЛАР

Бугун бағрингиздан мен кетар бўлдим,
Кўзга суратингиз нақш этар бўлдим,
Қалбга меҳрингизни беркитар бўлдим,
Нева бўйидаги мардона шаҳар.

Мактаб партасида ўргандим сизни,
Репин пейзажида кўргандим сизни,
Пушкиннда учратдим хотирангизни,
Не-не ўғилларга мард-она шаҳар.

Сизсиз кўз олдимга келмас инқилоб,
Инқилоб ҳақдаги сиз — Буюк Қитоб,
Мўъжиза, ҳикматни ёритар офтоб —
Ҳар бир монументу ҳар бир тошингиз.

Ҳалқага олганда босқинчи Гитлер,
Тўзонда қолганда осмон билан ер,
Сиз мардлик кўрсатиб тўколдингиз тер,
Барини енголди чўнг Ёардошингиз.
Букун тонггингизга ташлайман назар,
Тинч меҳнат юкини ташир баржалар,
Баржани ўлган ел сочларим тарар,
Фарахбахш муз еллар хайр, хуш қолинг.

Элимга мен сиздан қўшиқ айтаман,
Қўшиққа ишқимни қўшиб айтаман,
Мадҳингизни жўшиб-жўшиб айтаман,
Гранит соҳиллар, хайр, хуш қолинг.

1964 йил, Ленинград.

ДУСТЛИК

Қайда бўлмай: йўлда ё уйда
Еки меҳнат қайноқ далада.

Ё бир маврид, бир қизғин тўйда,
Хуллас, учраб ҳар бир паллада
«Яхшимисиз?» дея дўстларим
Ҳол сўрашар, аҳвол сўрашар;
Шундан ошиб қувонч, ҳисларим
Ҳар бирига ихлосим ошар.
Қайғумизга шерикмиз, шерик,
Шодликни ҳам кўрамиз баҳам,
Биз ечмаган бир масала йўқ
Йиғилишиб дўстлар бўлсак жам.
Кўпга юзма-юз тик боришга
Елғиз марднинг сигарми ҳадди,
Дарахт якка ўсса, шохларин —
Ел букади, довул букади.
Дўстлар борки, кўксимиз тоғдек
Дил шундай бир умидга тўлиқ:
Биз енгмаган бало қўрғони,
Биз олмаган зафар тоғи йўқ.

1965 йил

ДУТОР

Сеҳрли бармоқлар адашмай бир бор
Пардадан пардага қуш каби кўчар,
Дутор бўзлар эди, бўзларди дутор,
Титраган қиллардан «Муножот» учар —
«Муножот» учар.

Куйлар бор, даврини олқишлар жўшиб,
Куйдан шодлик инар қалбга, дудоққа,
Куй оғир кечмишни ёдга тушириб
Хаёлни етаклар йироқ-йироққа,
йироқ-йироққа.

Бу куйдан кўзларда йилтирайди ёш,
Бу куйга қайси қалб беролгай бардош.

Бу — куймас, дуторнинг ичидан, ҳайҳот,
Кимдир бош кўтариб қилмоқда фарёд,
қилмоқда фарёд.

Сеҳрли бармоқлар адашмай бир бор
Пардадан пардага қуш каби учар.
Дутор бўзлар эди, бўзларди дутор,
Титраган қиллардан «Муножот» учар,
«Муножот» учар.

1965 йил

* * *

Учар сингиб тонг нурига
Денгиз қуши — оқ чорлоқ;
Тонгдай ойдин ҳузурига
Бўлар мени чорламоқ.
Қўлимда гул,
Кўксимда зўр —
Парвозни ҳис этаман;
Шундан ширин хаёлларга
Баъзан сингиб кетаман.

1966 йил

* * *

Туним бедор, қолдирай деб из,
Ҳамроҳ: қалам, дафтарим ёлғиз,
Ўй сураман, дилда дарду ҳис,
Белда кучу дармонларим бор.

Саҳоватли моҳтобга ўхшаб,
Йўлларимга ойдин нур тўшаб,
Елкам оша қилиб тамоша —
Суйган даври-давронларим бор.

У мендан ҳам умид кутаркан,
Умид билан қўлим тутаркан,
Дей:— Ол, кўнгил мулким кўтарган —
Мисраларим — карвонларим бор.

Карвонлар ўзин ҳис этмаса,
Мулкени манзилга элтмаса —
Қалбдан чиқиб қалбга етмаса
Унда не-не армонларим бор...

1966 йил

* * *

Ҳали қай соҳилда муздадир қайиқ,
Дарахтлар мудрашар сумалак босиб,
Йиғиб олинмаган қишнинг кўрпаси,
Оқ қорни тўзғитиб борар оқ айиқ.
Бу ерда-чи, яшил майса тип-тиниқ,
Майсаларда ялт-ялт шудрингдан балдоқ.
Ўртада байроқдай ёниб, силкиниб,
Қизғалдоқ бўй чўзган, алвон қизғалдоқ.

Қизғалдоқдан байроқ кўтариб ҳар бор
Сурхон водийсидан бошланар баҳор.

1966 йил

* * *

(Триолет)

О, Жануб осмони, жануб осмони,
Қуялари — қуёшли, сийнаси мрамар.
Тунлари — бахмалга сочилгандай зар,

О, жануб осмони, жануб осмони.
Миллиард-миллиард юлдузлар ёниб
Қуюқ гулхандаги чўғдай парпирар.
О, жануб осмони, жануб осмони,
Бу — сенга фусуну, менга завқ берар.

Мени қаршилади йироқ-йироқлар,
Жомда чарос тутди бир нотаниш қиз.
Чаросга бахмал ранг бўлиб индингиз,
Мени қаршилади яқин-йироқлар.
Ҳузурига тортди саф-саф чироқлар,
Ўша чироқларда сиз кўриндингиз.
Мени қаршилади йироқ-йироқлар,
Шахло кўзлар кўрдим, шахло кўзда — сиз!

О, гавжум юлдузли жануб осмони,
Сиздан қаёқларга йўлим тушса гар,
Йўлимда гулхандай ишқингиз порлар.
О, гавжум юлдузли жануб осмони,

Юртдан айри тушиб яшаш осонми?!
Қайдаман — қайтаман, соғиниш ортар,
О, гавжум юлдузли жануб осмони,
Меҳрингиз тортарми, нурингиз тортар?..

1966 йил

* * *

Нуқраранг тоғларга кифт тираб Сурхон,
Зилол дарёларга оёқ узатиб,
Ернинг неъматига ёзиб дастурхон,
Турар узоқларни хушбахт кузатиб.
Қаршимда булутдай-булутдай хирмон,
Ҳар бири тўш кериб, кўзни олади.

Оқ момигин қўйинг, нил хили¹ бир ён,
Кумуш ранг ипакдай тиллоланади.

Мен эса тикилиб, сураман хаёл,
Тонг юзли диёрга ўқиб минг таҳсин.
Манглайини Қуёш ўпгани мисол¹
Осмон ўпаётир ипак пахтасин!..

1966 йил

* * *

Зарралардан яралар зарра.
Алангалар бошлайди учқун,
Лекин ҳар гал бу хил манзара
Лойиқ эмас эътибор учун.
Ерда, зарралар арқоғида
Кечагина чанг ё нур бўлган,
Ё қай боғда, гул япроғида
Тонгда томган шабнам, дур бўлган —
Инсон эди! У пайдо бўлиб
Ер юзига тушган ониди
Умрига бахт, шодлик йўғрилиб
Уфқлар жилмайди ёнида;
Кенгайгандай бўлди юрт бағри,
Тўлқинлар чайқалди дарёда,
Қай бир жойда тоғ гумбурлади,
Юлдуз учди юксак маъвода,

1966 йил

¹ Ипак пахта нави.

КАШТАН

Бугун мени чорлаганда йироқ-йироқлар
Таниш қомат билан пайдо бўлдинг қайтадан,
Яна ўша шапалоқдай қуюқ япроқлар
Бошим узра шовуллашиб қўшиқ айтади.
Уфқлари кўкни ўпган ложувард денгиз —
Бўйларида пешвоз чиққан эй зумрад каштан,
Сен туфайли қалбда оқар шалоладай ҳис,
Сенга бўлган эътиқодим сўзлайн бошдан:
Устозлари шеър ўқитса бир мажлис тузиб,
Сафларига қабул этса нақ эртасига;
Шундай қилиб, олтмишинчи йилнинг кеч кузи
Баҳор бўлиб кирса умрин анкетасига,—
Қафил ўтсанг боши узра бўлиб соябон,
Қарсак чалиб, сен қутласанг, қутласа Дўрмон,*
Ким унутар бундай кунни?! Унутолмасман,
Қувончига тенг қувончли кунни билмасман...
Мажнунни ром этган каби пари — лайлоси,
Яна бўлдим шеърятнинг ошиқ шайдоси,
Яна кўздан уйқу қочди ёниқ сўзларим,
Яна қўшиқ дарди билан ёндим — бўзладим.
Ахир, шунда инсон деган номни олқишлаб,
Мисли нондай азиз қилса шодон қўшиқлар;
Кимларгадир руҳ бағишлаб, қанот бағишлаб,
Самоларга олиб чиқса хандон қўшиқлар.
Ва ҳар зумда кўз ўнгимга келса қоматинг,
Хаёлимда «Ези!» дегандек турсанг шовуллаб,
Қандай тинчий? Қалб гувласа — шивирлайди лаб,
Шеър учқунлаб оқ варлаққа сиёҳ томади.
Мен бир қўшиқ дардидаман юрак тингунча,
Кўзларимнинг қароғлари токи сўнгунча,
Қачонлардир маъқулини ёзарман дадил,
Азиз каштан, бунга фақат ўзингсан кафил!

1967 йил, Таллин

* Дўрмон боғидаги каштанга ишора.

(Бир фильмини кўриб...)

Саҳна — жанг майдони, отишув, қирғин,
Мажруҳ елкалардан силқиб оқар қон.
Юзлаб тамошабин кузатар қизгин,
Мен ҳам кузатяпман, ҳисларим — вулқон!

Боболар нақли бу азал-азалдан:
«Бир йигит қирқ йилда топади воя».
Уни йўқ қилмоқ-чун совуқ стволдан
Мўлжаллаб отилган бир ўқ кифоя.

Инсон қайта уруш кўрмасин дея
Бизнинг қўл тинчликка таянчу-тирак,
Тинчлик деб вояга етган умрни
Лаҳзада йўқ қилмоқ не учун керак?!

1967 йил

* * *

М. Шайхзода хотирасига

Бу воқеа куни кеча бўлиб ўтди.
Эсласам қалб титрар терак баргиндай.
Аламли эгилган бошлар сукути
Барча шовқинларни еб юборгудай.
Эшик, деразадан боқиб халойиқ
дард билан сўрашар:
— Ким экан-а, ким?
— Ким бўларди дейсиз, афтидан, шоир,
Ёки муаллим...
— Муаллим?..
Зил-замбил оғир қадамлар,
Ердан узилиши мушкулдир хайҳот!

Машина ортидан тушган одамлар,
Сўнги кузатишга боришар наҳот?!..

1967 йил

УЛФАТЛАР

Лолазорда нақ улфати чор,
Қасблари турфа-турфамиз.
Тепамизда осмон — нилуфар.
Оста қўзигулдан кўрпамиз.
Қаршимизда барқ уриб, ўсиб.
Бошоқлари тўлиб мағзга,
Офтобсари барра бўй чўзиб
Бир туп тактак¹ тушар рақсга.
Сен нон эдинг бир вақт, дедигу
эслаб юртнинг қашшоқлик чоғин,
Пояларин аста эдиг-у,
Нондек ўпдик вазмин бошоғин.
Фашист деган қора булутлар
Қамал этгач ўлканинг кўксин,
Жангга кетди норғул йигитлар,
Орта қолдик гўдаклар ўксиб...
Тирикчилик ўтказдик, кўпроқ —
Тактак ўриб гоҳ-гоҳи билан,
Яхшиям бор экан шу тупроқ,
Жон сақлашдик гиёҳи билан...
Жанглар битди, тугади қайғу
Қунлар келди зап дориломон,
Тактакларни унутибмиз-у,
Унутмабмиз урушни ҳамон.
Уруш деса бошдан учар ҳуш,
Вужуд титрар хотира — ҳисдан,
Уруш деса тугилади мушт,

¹ Еввойи арпа.

Кўзлар ёнар, киприк бигиздай,
Бу, урушдан чўчимоқ эмас,
Лозим бўлса кўкрак керамиз.
Бизга ким кўз олайтирса — бас,
Ватан учун жонни берамиз.
Дуч келганда ёв ҳамламизга
Еш ўрнида қон тўкиб йиғлар. !
Ахир қанча ғалабамизга
Гувоҳ бўлмадимиз тарихлар!..
Лекин... Букун...

Тикласа хирмон —
«Оқ олтин» ни тоғ-тоғ этиб,
Нефт, газ кўзин очса беармон
Ҳар бирини бир булоқ этиб,
Бўстон этса ҳар қарич жойни
Меҳрин бериб она халқимиз
Шунча мулкни, шунча чиройни
Топтатишга йўқ-да ҳаққимиз!
Даҳшат билан яна танку тўп
Қалдиратиб солмасин овоз,
Осмон ўпар бинолар тўп-тўп
Дуд ичида ўрламасин боз.
Тўкилмасин боғлар меваси,
Ғаллазорлар бўлмасин яксон
Энг муҳими: шулар эгаси —
Қул бўлмасин ҳазрати инсон...
Қўшнинг ғами сенинг бўйинингда,
Тинчи-тинчилигинг ҳал этади.
Ўт тушганда унинг уйига
Учирмасанг — сенга етади.
Қиндан чиқса кимнинг қиличи,
Қим ўт очса мазлум халқларга,
Армиямиз — ўт ўчирувчи,
Қуршаб олар пўлат ҳалқага.
Шиоримиз: кучли кучсизга
Ўқталмасин, қилмасин хуруж,

Ер шарининг бирон бурчида
Бошланмасин қайтадан уруш!

Лолазорда нақ улфати чор,
Қасблари турфа-турфамиз.
Тепамизда осмон — нилуфар,
Пастда қўзигулдан кўрпамиз.

1968 йил

ҚУЁШ ҚУШИҒИ

Қуёш, нуринг сочавер мўл-мўл,
Баҳор, кетма бизнинг бошлардан.

Ойбек.

Ерга мулкин бугун армуғон этган,
Наврўз ёдга солар чоллар эртагин..
Кўм-кўк қир уфқига тутшиб кетган
Феруза осмоннинг ёйиқ этаги.

Яна сел сувлари ҳайқириб роса,
Кафтдай текисликка бўйлар беармон.
Яна муз ҳаволар биллурдай тоза,
Танларга бир умр бағишлар дармон.

Бунда ором берар бир лаҳзалик дам,
Бунда кўнгил овлар қушларнинг саси,
Бунда шуълаланиб кўринар олам,
Анвойи рангларга тўлиб сийнаси.

Бунда ҳар гнёҳнинг келмиш омади,
Ердан бош кўтариб бўй чўзибди, бўй.
Бунда чучмоманинг нозик қомати,
Ясанган нозанин келиндай хушрўй.

Барин шодлигига сен сабаб, сен бош,
Барин яшариши сенинг туфайли,
Сенинг туфайлидир, мураббий қуёш,
Бугунги гул базми, одамлар сайли.

Шуъланг кўзларимни этиб маҳлиё,
Тилимни сайратиб гоҳи-гоҳида,
Ажаб қудрат билан кезасан танҳо
Баркаш каби ёниб осмон тоқида.

Сенинг ҳароратинг айлолган фақат
Асрий музликларни оби-замзамга.
Нуринг билан гуллар барг ёзса қат-қат,
Тафтинг меҳр эрур инсон аъзамга.

Фалакда ҳамиша кезгин беташвиш,
Майсаларга бўй бер, табиатга ранг,
Тегрангда чарх урсин минг-минг эрка қуш,
Уларнинг қуйи ҳам сенга ҳам оҳанг.

Қуёш! Сенга пешвоз лолагун ўлкам,
Боғларим гулдаста сенинг ўзингга.
Ғаниматдир сен-ла ўтган ҳар бир дам,
Қўзим тушиб турсин ҳар кун юзингга.

1968 йил

ШАҲРИМ БИЛАН ЮЗМА-ЮЗ

У, мунча доврўқли бўлурми шаҳар,
Ёки кўрганларим тушимми, рўё?
Хил-хил машиналар маржонга ўхшар —
Маржондай тизилиб ўтарлар гўё.
Минг бир жилва билан яшнар кечаси,
Алвон шафақларга бурганича юз.
Наздимдаги шу бир Ленин кўчаси
Серюлдуз, осмондай серюлдуз.

Мармар ҳовуз ичра тинмай кўпириб,
Маст туядай кўпик сочар фаввора.
Атлас кийган қизлар тўп-тўп ўтириб
Сувга бетин чайиш билан овора...
Салом бўлсин сизга, Қарши қизлари,
Салом, сизга ўхшаб кулган замонга.
Салом, салқин туннинг ой-юлдузлари,
Салом, алп шаҳарга, танти инсонга.
Танти инсон дейман, Ҳотамга тенглаб,
Йўқса мақтовига лойиқдир қай сўз?
Нақшинкор бинолар тиклади минглаб,
Мен улар сафида бўлмадим, афсус.
...Бунга юрт бошига тушган жанг сабаб,
Йўқса шунча ташвиш кўрмасдик балким,
Экинлар кам ҳосил бўлди беадад,
Ўз нажот йўлини излади ҳар ким.
«Ҳув!» деб йўлга чиқдик жўжабирдай жон,
Ўпкам тўлиб, бир дам қалқди кўз ёшим.
Алвидо! Мунчалар қийнама ҳижрон,
Барвақт савдоларга кирганми бошим,
Нечун яратдингу, нечун тарбиям,
Тақдирим ўзгага топширдинг, Она,
Сенда шаклланган шу мурғак миям
Сендан узоқдайди, бўлди бегона.
Қишваридан айри нотавонлар бор,
Наздида тор бўлиб кўринар олам.
Кўзда ёш ўрнида қонлар шашқатор,
Бўш қолган қалбида дарду мунг, алам.
Йўқ! Улар сингари кезмадим яккаш,
Бўлмадим нон тилаб элда саргардон.
Улардай бир умр дил бўлмади ғаш,
Улар армонидай йўқ менда армон.
Мени қарши олди қўшни бир ўлка —
Ватаннинг ажралмас гулгун парчаси,
Бошидан бир умр аримас кўклам,
Кўкламдай бир умр яшил арчаси.

Чанқоғим қондирди зилол сув бериб
Ғолиб шаршараю ойнакўз булоқ,
Тоғлар силсиласи, тоғлар занжири —
Мисли тиш сингари қадалган тупроқ.
Садамизга ўхшар чинорлар бўйчан,
Тўймасдан термулгим чексиз водийга,
Сурхон бўйларида кезганда ўйчан
Тошқин Қашқадарём келди ёдимга.
Қумқўрғон бўйлари эслатди Чимни,
Қўйнин осмонидай мовийлик ёпмиш.
Бунда хуш ҳаволар жалб этмас кимни,
Соҳилда боғ-роғлар ястаниб ётмиш:
Боғларга кираман, салқин боғларга,
Шалдироқ баргларга айтиб-айтиб роз,
Илҳом меҳмон бўлган шундай чоғларда
Қўшалоқ воҳамни этгум бор қиёс:
Бирин хлос билан тил берди ширин,
Бирин сайрашга жўр этди тилимни.
Бирин хлос билан дил берди, бирин —
Қўшиққа ошно этди дилимни.
Шу-шу қўшиқ ҳамроҳ юрган йўлимда,
Қўшиқчи боболар тутгай қўлимдан,
Қўшиқ билан элга берай дейман наф,
Эй аждодлар юрти қадимий Насаф!
Сенгадир бу галги қўшиғим-борим,
Қабул эт, қулф-дилим очилиб қолсин.
Қабул эт, бағрингда ҳис-туйғуларим
Қизғалдоқ баргидай сочилиб қолсин!..

1968 йил

Райнис ватанида

(Туркум)

БИР ДАСТА ГУЛ ТАШЛАБ УТ...

— Нега бунда турар шамшир, милтиқ, дафна барглари?
Нега бунда қайинларнинг шохи ерга эгилган?
Нега куйлар қанотида бир оламнинг дардлари?
Шивирлашар барглар мунгли, қалбни тилгани-тилган.
— Чунки бунда сен-мен учун жондан кечганлар ётар,
Қимга ака, кимга тоға, кимларга бўлган ота.
Шу марҳумлар хотираси, руҳи учун биродар,
Бир зумгина қилгил сукут.
Бир даста гул ташлаб ўт.
Бу ўқ-ёйлар эртагимас, бу сўнги бир жангнома,
Ҳали-вери хотирадан ўчмаслиги бегумон.
Одамларни одамларга қайраб солди бир номард,
Тутун-порох, ўт ичида қолди қимирлаган жон.
Қирғинларни лаънатлади ҳатто калхат озор еб,
Майдон аро қад кўтарди юзмингларнинг мозори,
Яхшилардай кўзингга сурт сен ҳам хокидан бориб
Бир зумгина қилгил сукут,
Бир даста гул ташлаб ўт.

1968 йил, Рига

РАЙНИС КУНИДА УЌИЛГАН ШЕЪР

Жангчиларга ўхшар шоир, айтган сўзи — отган ўқ,
На милтиқдир, на шамширдир, унинг қуроли — қалам.
Оқ қоғозлар жанг майдони, унга бошқа майдон йўқ,
Майдонларда қоқилиш бор, осон эмас унга ҳам.

Жангчиларга ўхшар шоир, айтган сўзи — отган ўқ,
На милтиқдир, на шамширдир, унинг қуроли — қалам.

Дарди шавқи олий буйруқ, унга бошқа фармон йўқ,
Лабларида гоҳо ханда, кипригида гоҳо нам.

Жангчиларга ўхшар шоир, айтган сўзи — олган ўқ,
На милтиқдир, на шамширдир, унинг қуроли — қалам.
Юрт тақдирин куйлар ёниб, унда ўзга армон йўқ,
Бошларига кўтаради, кунлар келар, юрти ҳам.

Янис Райнис, ҳавас қилса арзигулик умринг бор,
Машаққатлар сўқмоғида шу шарафга етибсан.
Ҳар хонада нондай азиз сен битган дoston, ашъор,
Қалам билан улкан халқнинг юрагин забт этибсан.

Бугун тўйинг, шодиёна, бугун тантана, байрам,
Номинг билан нишонланар шеърятнинг байрами.
Даргоҳингда мухлисларинг бари бўлган жамул-жам,
Севишаркан севганидек Ҳомер, Пушкин, Байронни.

Ўртоқ Райнис, сен назмда Болтиқ уфқин қуёши,
Мир Алишер тупроғидан сенга келдим таъзимга.
Ҳузурингда юксаларди, кўкка етарди бошим
Сенга бўлган эътиқодим беролсам шу назмда!

1968 йил, Дубулти

* * *

Ажаб жилвалари бор табиатнинг.
Ёмғир. Ёмғирдан сўнг оқшом салқини.
Денгиз ёқасидан келмайди кетгинг,
Денгизда шафақнинг қирмиз ёлқини.
Денгиз чайқалади, денгиз ҳайқиради,
Бархандай-бархандай тўлқинлар устда.
Тўлқин чарх уради, тўлқин барқ уради,
Гоҳ ложувард тусда, гоҳо оқ тусда.
Нақ расмин солишга ундару ҳавас.

Марғилон атласин эслайсан шунда.
Е денгиздан нусха кўчирган атлас,
Е денгиз ундан?..

1968 йил

* * *

Ҳа, бунда дайдимас тўзон, чангу гард,
Сув биллур, ҳаво соф, осмон ложувард.
Соҳиллар яшил, кўк, сариқ, малла, оқ —
Соҳиллар турфаранг кўрпадай қуроқ.
Урмон товушлари — гўёки тушдай,
Оҳанглар бағрида кезасан қушдай...
Рига қанча кўҳли бўлмасин, бироқ —
Шакар қовунлардан йироқ-да, йироқ!

1968 йил, Дубулти

* * *

(М. Львовдан)

Кўзингдаги ёшинг артдинг-да,
Хомуш тортиб мени йўлладинг.
Паровознинг дуди ортида
Қолиб кетди оппоқ қўлларинг.
Қолиб кетди тепалар аро
Ойнавандли кенг мрамар вокзал,
Айтолмадим юзингга қараб
Кўнгилдаги гапларим тугал.
Сабабчиси: шодлигим бари,
Лабларингга эгиллолмадим.
Қайтишга-ку сиғса-да ҳаддим,
Поезд силжир эди илгари...

ОВОЗЛАР

Шеърин ўқимоқда минбарда шоир,
Ишчининг қўлида металл жаранглар.
Еримиз Йўлдошин сирли товуши
Қитъалардан кўчиб қитъага янграр.
Қафтга ияк тираб, мафтун бўлиб сан —
Барин фақат тинглаб турибсанми, хўш?
Йўқ-йўқ, Давр билан яшамоқ бўлсанг
Ушбу овозларга овозингни қўш!

1968 йил.

* * *

Ёнимда чайқалар дарё улуғвор,
Саҳнидан узолмам асло кўз қирим.
Улжага югурган йўлбарсдай ёлдор,
Ўркач-ўркач сувлар қувар бир-бирин.
Бош узра, о шундоқ тепамда-яқин,
Булутлар каттариб сузар бемалол.
Ҳарёндан ярқиллаб ўтади чақин —
Йилдирим булутни этгудай қамал.
Пастда ҳам, устда ҳам чарх урар ҳаёт:
Булутлар тушишар дарё бағирлаб.
Жаладан чўчиган карвондай, ҳайҳот
Шошиб кетаётир дарё ланғиллаб.
Устда булут, остда дарёни уммон...
Уйларим чирмовиқ ер билан кўкка;
Бир одам бўйича Замин ва Осмон,
Елкам таянч кўкдай залворли юкка.

1969 йил

Бемаврид юрмакдан оёқ ҳам тинди
Балки аён бўлди оғу билан бол.
Балки улғайдимми, дўстларим, энди,
Ялт этган чақмоққа эргашмас хаёл.

Энди қизиқтирмас ҳув имлаётган —
Беқарор қаҳ-қаҳа, ўткинчи базм.
Ҳаётни,
Гиёҳни,
Гулни яшартган —
Ғолиб одамларга келар ҳавасим.

Шуларни ўйлайман билмасдан тиним.
Юзларим қизарар кафтимда ёниб.
Бир сатр,
Бир шеър кашф этган куним
Топганча бўларман дур-у аълони!

1969 йил

ЕР МАҚТУБЛАРИ

— Нақш олмадек яшартиб рухсори олингизни,
Кўзни олиб, яшнатиб сирға-ҳилолингизни,
Тушимда кўрсатибсиз шамсдек жамолингизни,
Лекин ел юлқиганмиш ипак рўмолингизни,
Мумкинми била олсак бу савдо — ҳолингизни.

Ундан келади мактуб: Сиз — томирсиз, мен — дарахт,
Инсофданми шу ғавғо, дилбарни эслаган вақт.
Ўринсиз гумонларни бир сўз билан қилиб нақд —
Сопқондан иргитибсиз, вақтинча бўлмаган аҳд,
Ака, қочиб йироққа, қаранг аҳволингизни.

Бундан боради мактуб: мен — томир, сиз — дарахт, чин,
Гоҳи-гоҳ дайдиған ел бузар дарахтнинг тинчин.
Ҳижронга бардош айлаб қилармисиз иложин,
Акс ҳолда, ёр паришон, ахир қандай турай жим,
Қайинлар эсга солмиш қадди-ниҳолингизни.

Ундан келади мактуб: ҳар кимнинг ўз йўли бор,
Булут тўсиб чиқса ҳам Ойнинг ўнги-сўли бор,
Дамга тортса ҳам сахро — дарёнинг соҳили бор.
Ҳар боғчанинг ўз гули, гулнинг ўз булбули бор,
Узоқдаги булбулим, бўлманг хаёлингизни.

Бундан боради мактуб: барнога шукур айтгум,
Турфа гуллар раъноси — раънога шукур айтгум,
Ошиқни мот этолган маънога шукур айтгум,
Лафзи бол, шакар гуфтор донога шукур айтгум,
Бу хислатлар муҳрлар, дилбар, бахт-толеингизни.

Ундан келади мактуб: машқ кўргизиб назмда,
Таҳсил олинг зерикмай, ёрим, шаҳри азимда,
Мендан хавотир бўлманг, Низом, баъзи базмда —
Таронамизни чертинг ўйноқи, шўх вазнда,
Даргоҳи кенг табиат берсин камолингизни.

1969 йил

* * *

Хайриддин Салоҳ хотирасига

Тонгда яшил япроқлар узра
Ҳуснин кўз-кўз айлаган шудринг.
Рақсга тушди завқидан титраб,
Энди бўлса ғойибдир, кўринг..

Булбул хониш қилди саҳархез,
Гулнинг ишқи булбулга тушди.
Булбул кетди — у билан шу кез,
Боғ чайқатган товуш ҳам кўчди...

1969 йил

* * *

* * *

Юрганингда изларингдан гуллар унмиш,
Кўз юмсанг-да барҳаётдир исминг сенинг.
Тупроқ бўлмиш, ё нур, ёҳуд олмос бўлмиш —
Мулки борлиқ ичра қолгай жисминг сенинг.

Бир кафт тупроқ узра япроқ ёзар гиёҳ,
Тупроқларга қўшиларкан зарраларинг...
Ғилоф ичра сен пинҳоний шамшир гўё
Офтоб тегса ярқирагай қирларинг.

1969 йил, 21 сентябрь

ЗИЁРАТГОҲ

Одамлар, одамлар... Саноқсиз, саф-саф —
Занжирдай буралар, оқар дарёдай.
Қуёш қорайтирган занжи-ю, араб,
Оқ дастурли турк, ҳинд... келган ҳарёқдан.
Хилма-хил бўлгандек одат, туйғулар.
Қийимлар ранг-баранг, хилма-хил тиллар.
Бир маслак туфайли учрашмиш улар,
Олис-олисларда қолмиш манзиллар.
Маккага бормасди шунча халойиқ
Тавоф этмоқликка «Муаллақ тош» ни.
Башар чин ҳурматга этолмиш лойиқ
Қутлуғ даргоҳдаги бу чўнг Қуёшни.

Одамлар, одамлар... одамлар сафи
Занжирдай буралар, оқар ҳар ёқдан.
Борлиқ сукут ичра, шивир бор на бир,
Қадамларни бир-бир босиб бормоқда.
Дилда зўр ҳаяжон, маъно, лек беун,
Кириб ҳам олдилар доҳийни ўраб:
«Рухсат этинг, падар бузруквор букун
Биз ҳам келган эдик маслаҳат сўраб».
— «Бирлашинг»,—дегандай юзланди шу дам,
Яна бир авлодни қабул этиб Ильич,

Коммунизм йўлида, кўринг Ильич сафи
Тобора тўлишиб, бўлиб борар зич.

1969 йил

* * *

Мен қачон очмайин тонгда дарчани
Машриқда бир чақноқ юлдуз кўринди.
Меҳри, сеҳри билан имлаб барчани
Ишвали санамдай шўх кўз кўринди.
Бу, само бурчида совуқ юлдузмас
Ҳузурбахш оташдай жилвакор бўстон.
Жилвакор санамда ёнган ул кўзмас —
Санамлар беҳишти жон Ўзбекистон!
Оқимин ўзгартмай қадимий Жайхун
Миллион-миллион йиллардан бери
Қулдузлар Қуёш-у, кечалар Ойни
Бағрида аллалар, симобдай эриб.
Юксак юлдузларга мрамар зинадир
Ҳисор, Бурчмуллеси, ҳайбатли тоғлар.
Бағри зираворга кенг хазинадир,
Қарвон йўли унга дунёни боғлар.

Эртанги режасин ётса туш кўриб
Ҳатто ойдин тунда билмай ўзлигин,
Ҳар тонг яктагини белга бар уриб
Яшил эгатларда чопган ўзбегим
Захматин тагидан топсин бахт-иқбол.
Ҳамласин дейишар саркаш қўшиндай.
Мен эса сукутда: бол тўплаган, бол —
арига ўхшатгум уни, ҳа, шундай!

1969 йил, Москва

* * *

Еттинчи қаватда — юксак маъвода —
Еттинчи осмонда турибман гўё,
Арғувон чайқалиб шовқин солади,
Мендан қанча-қанча пастликларда, о!

Еттинчи қаватда — юксак маъвода —
Еттинчи осмонда турибман гўё,
Қушлар патирлашиб кириб қолади
Ойнани очганим заҳоти, ногоҳ!

Еттинчи қаватда — юксак маъвода —
Еттинчи осмонда турибман гўё,
Не-не ҳаволаниш қарши олади
Ҳисларим қуюнин, ўнгимми, рўё?

Бошимда самовий манзиллар очиқ,
Оста — мени бунга кўтарган тупроқ.
Туғилган ўлкаминг ҳисси — соғинчи
Мени ўз бағрига имлайди кўпроқ.

1969 йил

Йўлим тушиб, келдим сенинг қошингга,
Ер, уйғонгил, дедим, сен уйғонмадинг.
Мулланафас.

Бошингда чарақлар юлдузлар тожи,
Нафасим гирдингда — сим-сиёҳ сочим,—
Ел бўлиб чарх урар, қанча иложим,
Сен пинак бузмадинг, ё инонмадинг.
Шарқнинг бир уфқида нуқра тонг чўкди,
Толзорлар шивирлаб шохларин букди,
Гўё қалб бемаврид баргларин тўкди,
Наинки кўз очиб бир тўлғонмадинг.

Ошиқлар маъшуғин гар ёд этармиш,
Кўзларин ёшини дарё этармиш,
Булбул гул ишқида фарёд этармиш,
Булбуллар уйғонди, сен уйғонмадинг.

Бели навниҳолим, эй ҳур-у моҳтоб,
Бир тун ҳижронингга беролмасдан тоб —
Қучай деб қўл ёздим мисоли офтоб,
Мен сени деб ёндим, сен-чи ёнмадинг.

1969 йил

КУЗ

Сепларимни бир кўринг деб лаҳза-ю, онимда куз,
Нозли қиздай ақлим олди нозланиб ёнимда куз,
Ортидан тушдим ҳайиқмай, бошлади бир ўлкага,
Кўзларимда иштиёқ-у, руҳи имонимда куз.

Бир ёни уфққа туташ қир, боғлари бир ён экан,
Хурмолар чайқалса шохда, шохлари ларзон экан,

Биз куёвларга қийиқмиз деб, учар мезон экан,
Боридан кўзлар қамашгай, еру осмонимда куз.

Шарқираб тоғни тароғлар — дарёси мармар, зилол,
Беллари нозик санамдай сувга тушганмиш ҳилол,
Шуъласими, сочларими эшиларди тол-тол,
Бир ажиб суратда қотдим, кулди бўстонимда куз.

Бағри кенг пайкалларига имласа тушдим кўниб,
Офтобдай чехрасига тўймайин боқдим тўниб,
Тоғ-тоғ хирмонларига бесаноқ юлдуз қўниб,
Шаянига олқиш ўқирди: «Тоғу, хирмонимда куз!»

Саҳни дарё кўчаларни тўлдириб ёрон ўтар,
Дури — гавҳарларни ортиб-елкалаб карвон ўтар,
Ҳар шиори эзгуликдан нақл этиб алвон ўтар,
Йўл, яланг, қиру адр, тоу, боғу-бўстонимда куз.

Бир гўзал ҳис — меҳнат ишқи гаштини тушда суриб,
Эртанинг ўйи билан банд эллари тонгдан туриб,
Нақ чумолидай ёйилгай пахтазорларга кириб,
Ризқини термиш эгатдан ғазнаю конимда куз.

Кўп ажиб лавҳангни кўргач, титрадим япроқ
бўлиб,
Ҳамма ҳам қадринга етса кўнгли сутдай оқ
бўлиб,
Қимлигингни кенг жаҳонга кўрсатардинг тоқ
бўлиб,
Сен улуғлардан улуғ ,дей, Ўзбекистонимда куз.

1969 йил

* * *

Тонг оқарди, атиргул боғда
Яшнаб кўзни олади лов-лов;
Худди нуқра жомда ёнмоқда
Бир даста олов!

Қуёш чиқди. Қулранг пештоқда
Алвон-алвон ранглар югурди,
Уфқ гўё йиртгандек ёқа
Қаршилар нурни.

Кеч ҳам кирди. Зулмат бағридан
Сизиб ўтар бир нуқта ял-ял;
Фазоларнинг сўнгсиз қаърида
Тафаккур машъал!

1969 йил

* * *

Уқитувчим Бозор Самадовга

Нопармон гулларнинг ошиғи бўлиб,
Хуркак алқорларга қараб ишқибоз,
Новвот қояларга тикилиб, тўниб
Даралар қаърига тушиб қолдим боз.

Чинорни хивичдай олиб домига,
Шер каби пишқириб турар бир қоя.
Ҳар қандай даҳшатни ютар комига
Сачраган кўпиги оппоқ шалола.

Қимнидир чақирсанг, акси оламга —
Ётгудай гумбирлаб кетади бир дам,

Қудратли туюлар экан одамга
Қудратли тоғларнинг садолари ҳам.

1969 йил

* * *

Нав-ниҳоллар қилт этмас сира,
Қилт этмайди шохларда япроқ,
Кўкда бургут чизар доира,
Йўллар авлоқ, даралар авлоқ.
Чайқалиш йўқ ҳаттоки сувда,
Сув бўйлари салқин ва сокин.
Табиатнинг мармар кўксида
Бир сукут ҳоқим.
Сукут гўё кўзинг ўнгида
Дамларингни ютгувчи ўпқон.
Аммо сукутнинг ҳам сўнгида
Борга ўхшар бир ўтли вулқон!..

1969 йил

* * *

Ажаб солланади тоғда бир сулув,
Ром этар: ҳамиша зумрад либосда.
Чашмалар живирлаб бўлсам дер кўзгу,
Атрин юлқисам дер қурғур шаббода.

Боши узра тунлар маҳлиё қараб,
Отлар юлдузларни кўз қисиб само,
Не-не таманнода соч тараб, яйраб —
У жим. Пойини ўпиб бош урар дарё..

1972 йил

Куз охири. Эсар изғирин,
Тушган тупук яхлайди — қишдай!
Шудгорларда қорли тўнкалар
Омбур билан суғрилган тишдай,

Қуюқ булут аримас кўкдан,
Кун кўринмас баъзан бир ҳафта.
Соғиндимми, жўралар, кўпдан —
Хаёлларим иссиқ тарафда.

Унда полиз уйғотар ҳавас,
Чиққинг келмас — тунагинг келар.
Терисига сиғмай ананас
Тарс-тарс ёрилади гоҳилар.

Унда гуллар барг ёзар ҳали,
Унда ҳали ғунча очар лаб.
Унда зув-зув югурар ари,
Гиёҳларнинг шарбатин ялаб.

Унда ҳатто, тунлар, назар сол,
Нур эшилар ипак қатидай,
Чинорларнинг учига ҳилол
Илинади оққуш патидай.

Шабадаси ҳузурбахш водий,
Боғларида куй оқин-оқин,
Бол бойлаган мевасин-ку, қўй,
Шалдираган барги ҳам олтин.

1969 йил

* * *

Нолишим йўқ ўтган дамлардан —
Шавқим баланд, ихлосим баланд;
Нолишим йўқ ўтган дамлардан —
Дамлар мамнунлигим билан банд.

Эҳтиросда қалб кеча-кундуз,
Кун кўксимга бўлган каби жой;
Бекингандай кўзимга юлдуз;
Қўнганидай манглайимга Ой.

Нега?
Нега?
Севинмай нега?
Севинч билан кўздан ёш чиққан.
Минг бир мўъжизалар комига
Юзларимни бурдинг машриқдан.

Фариштадай нуроний сиймо
Ўтганлардан бераркан сабоқ,
Унутмадим, таъзимда сийнам,
Раҳмат айтдим сенга ҳар сабоқ.

Қўшиқ бўлиб эрисин дилим
Ҳузурингда тутганимда қад;
Меҳрим сенга онажон — Элим,
Меҳрим сенга абадул-абад!..

1969 йил, Москва

* * *

Ёнган юзларингдай ловиллаб қуёш,
Ғойиб бўлиб кетди, чўққидан нари.
Аммо дилга ташлаб ўтди бир оташ,

Хайрлашган кафтнинг тафти сингари.
Қаро сочларингдай кеч ҳам қорайди,
Эй тун қаросига чайилган кокил.
Ел оламга бир хушбўйлик тарайди,
Бир хушбўйлик тараб, бамисоли ел,
кел.

Ана хоналарда чироқлар порлар,
Ана, бирин-кетин ўчди басма-бас.
Қаллиғин сочига бўйнини ўрар ёр,
Гўдаклар олишар беозор нафас.
Ором-фароғатда дам олсин, майли,
Кундузги ташвишдан ҳорғин қайтган эл.
Менинг хонам сокин ўйинг туфайли,
Хонам сукутини бузиб мисли сел,
кел.

1969 йил

МАНГУЛИК

«Ўткинчимиз! Гувоҳ қудратли олам»—
Баъзан орамизда юрар шундай гап.
Мангу бўлиб яралмаса-да одам,
Мангулик ярата олса, не ажаб?!

1969 йил

* * *

Столим устида
суратинг, суратинг,
Ишонмай:—Шу менми?—
дея сўрадинг.
— Ҳа, сен! Сенсиз дунё —
менга бири кам,
Дунёда, кўз очиб кўрганим, эркам.

1970 йил

* * *

Меҳримдай ғуборсиз, ғуборсиз гулим,
Ўзлигин қўриқлар тикондай рашки.
Алвон шафақ тонглар кутиб булбулин
Рухсорига томмиш бир томчи ашки.

1970 йил

* * *

Сени мен абадий йўлдошим дедим
Қисматинг умримга бўлгай эгизак;
Боримни мен баҳам кўрмоқчи эдим,
Бир тақдир йўлида иккимиз кезсак.

Боғларга бошласам дейман, боғларга,
Сен шунда баримдан тутоласанми?
Чанқасанг элтгум бор соф булоқларга —
Дашту-қумлоқлардан ўтоласанми?

Қаддингни кўрсатсам дейман баҳорга,
Лекин баҳоргача қиш ҳам бор талай.
Интизор термулгим сен азиз ёрга,
Ёргинам, бу йўлда бардошинг қалай?!

Юксак юлдузларнинг қошига элтгум,
Йўлларда дуч келар учирим, қоя;
Авлоқлик — ҳатто зог учса бўлар гум,
Ҳатто булутлар ҳам ташлолмас соя.

Ипакдай назаринг гоҳ тушиб қолиб
Тубсиз жарликлардан ҳайиқмайсанми;
Йўқ, бу хатардан ҳам ўтгум бор олиб —
Мен бошлаган йўлдан, айт, чиқмайсанми?!

1970 йил

УША КЕЧ

(1945 йил, 9 Май)

Гум! Гум! Тўплар салют бердилар бу кеч,
Олмос поралардай титрар гард-гарди.
Кўплар қўмсаб дейди: «Бўлганда Ильич,
Бу гал ҳам жилмайиб табрик этарди.
Зафар топмиш эли чеҳраси гулгун,
Қалбин қаъригача бўлмиш нурафшон.
Тошқин шалоладай мисоли кулги
Хандон лабларидан учар бу оқшом.
Зўрликнинг бўларкан шундай заволи
Зўрлар заҳар ичмиш соч юла-юла..
Букун у мағлуб-у бизлармиз ғолиб,
Ғолиб байроқлардан ёғилар шуъла.
Юксак-юксаклардан таралди қат-қат,
Қат-қат камалакдай нур даста-даста;
Минин-Пожарский кўзида ҳайрат,
Халқ сайли; халқ рақси чайқалар пастда.
Жароҳати ҳали битмаган йигит
Келганди суяниб қўлтиқтаёқда,
Даврада оғриқ ҳам бўлдими унут,
Уйин тушиб кетди битта оёқда.
Ажаб тароватда қолди Ер, Осмон,
Ажаб қирмиз бўлиб яшнаиди юзлар.
Сен ҳам тонгга қадар парпира ва ён,
Ён, ёқут юлдузлар, ёқут юлдузлар!!!

1970 йил

* * *

Яна тошар қирғоғидан анҳорлар тўлиб,
Кўкат исин ташиб юрар елвагай шамол,
Яна толнинг баргаклари ям-яшил, сўлим,
Нурга бетин чайган каби ҳар ён кўп зилол.

Елкаларни қиздиради илк май қуёши,
Сув сепилар кўчатларнинг бари-барига.
Шоҳи кийган пойтахтимнинг кекса-ю, ёши,
Эҳтироси сифмай кетар юракларига.

Фасли баҳор қўшиғидан хилқат уйғонди,
Шан қўшиғин эшитмоққа сен ҳам уйғонгил.
Виз-виз учиб кўкатлардан бол ари қонди —
Кўнглим, сен ҳам ушбу наврўз атридан қонгил.

1970 йил

Дарёларнинг қирғоқлари салқин бекат —
Бекат аро кўринади ўйларингиз,
«Куёв-куёв» дейди титраб қирмиз лаблар,
Чанқовузда кимни излаб куйладингиз?

Мис кўзалар билагида бир тўда қиз,
Бир тўда қиз қаторида бўйларингиз.
Бўйларингиз харидори чиққан ёқдан
Совчи борса, бўлармикан тўйларингиз!?

1970 йил

* * *

(Халқ йўлида)

Ҳиссиз юрак қўзғалмас бир тош бўлади,
Ҳис бўлса-чи, тинчимаё бевош бўлади,
Бевошини танлаб олса соҳибжамол —
Кўзларида бир умрга ёш бўлади.

Қамон каби қайрилма қош — қош бўлади,
Ой юзлилар кўркига у бош бўлади.

Қўшиқ севган ҳисга тўла, ғамсиз аёл
Қирқида ҳам ёш бўлади, ёш бўлади...

1970 йил

* * *

Мовий кўк тоқига елкасин тираб
Тоғлар силсиласи товланар зилол.
Ўша тоғлар оша яна ярқираб
Яна тиллоланиб кўринди Ҳилол.

Интилган сингари бир муддаога
Ҳар ой чиққанида бир назар ташлаб,
Оналар қўлларин очар дуога:
«Янаги ойлар ҳам юринглар яшнаб».

Инсон умри экан бир лаҳзалик нур,
Тилак, эзгу ишлар қолар одамдан.
Оналар фарзандга тиларлар умр,
Ўзлари-чи ўтиб борар оламдан.

1970 йил

* * *

Дарёлар қўшилса дарёлар билан
Яралар кўз етмас дарёйи-уммон,
Элатлар қўшилса элатга чиндан
Кимлигин кўрсатар унда ҳар Инсон.

Улуғлар сафида кўраман бастинг,
Улуғлар сафида улуғсан элим.
Истасанг юлдузни қўндирар дастинг
Ҳам босган қадами қутлуғсан, элим.

Қудратли домналар оташ тафтида
Кўриб ҳайрондирлар ўт-нафасингни,
Олис фазоларнинг сирли қатидан
Эшитиб қоларлар янгроқ сасингни.

Азиз Ўзбекистон, юз очдинг балқиб,
Қўлинг устун, омад токи ривождир;
Кўнгли пахтасидай оқкўнгил халқим,
Оқ пахтаг бир умр бошинга тождир.

1970 йил

* * *

Ялпиз сувларига сочларинг чайиб,
Мушки анбарларин тараб юз бора,
Кўзгу қаршисида баъзан жилмайиб,
Сен ўз-ўзинг билан балки овора.
Мен-чи, оташингда қизиб мисдайман,
Мен сени кўришни истайман.

Рангин шафақларга кўзим тушди-ю,
Шафақдай юзларинг ёдимга олдим.
Ҳу, деб хаёлларим сенга учди-ю,
Ҳу, деб ҳузурингга, эркам, йўл олдим.
Қачон қайда бўлмай, сени излайман,
Мен сени кўришни истайман.

Қирларда очилиб жуфт-жуфт қизғалдоқ,
Бир-бирин кўксига бош қўйибди, бош!
Қўш каптар йўлимдан чиқиб қолар гоҳ,
Бир-бирин тинмайин қувишар, бевош.
Мен-чи, тулпоримни чуқ деб қистайман,
Мен сени кўришни истайман.

1970 йил

Гўдагинг ухлатгач баъзида, жоним,
 Альбомга назаринг тушар-ку бир қур.
 Хаёлан топмоқчи бўлсанг нишоним,
 Ҳақсан уни шундай қилсанг тасаввур:
 Оқшомлар созига сийнасин бериб,
 Йироқларга маъсум боққанича тик,
 Бир севгини куйлар симобдай эриб,
 Гоҳ дарддан, гоҳ шавқдан ёшланар киприк.
 Шунда самога боқ, ҳей, қоши қундуз,
 Ёринг кўз ёшидир сочилган юлдуз.

Қўчалар тинчийди, хиёбон сокин,
 Эл ширин уйқуда туш кўрар айни.
 Мудраб, кўзларини ишқаб ҳаттоки
 Ғойиб ҳам бўлишар «Етти оғайни».
 У эса номингни ҳамон зикр этиб.
 Тебранар, куйлари шаънинга ўлпон,
 Аста ёришаркан уфқнинг чети
 Порлаб кўк тоқида кўринди Чўлпон.
 Йўқ! Бу Чўлпон эмас, боқ, ҳей баландга,
 Бу, ёринг қалбидир бир чўғ-аланга!

Қўл солиб фазонинг мовий қўйнига,
 Шафақлар товланар бамисли атлас.
 Тун эриб боради тонгнинг қўйнига,
 Қайдадир какликлар сайрар басма-бас.
 Қайдадир арғумоқ уч-тўрт кишнайди,
 Қайдадир мажнунтол силкийди кокил.
 Қайдадир сўнгги бор мушак яшнайдди,
 Қайдадир гулзорни ёриб борар ел;
 Гул оралаб эсанг ўша ҳур насим
 Бу, ёринг нафаси, ёринг нафаси!..

1970 йил

* * *

Икки дунё бир қадам сенга, сабо,
Қел, ипак сочинг ёйиб кел, марҳабо.

Баҳри уммондан нарида бир пари
Меҳри тортад гўёки оҳанрабо.

Уйларим сув бўлди юз кўринди у,
Солланиб, ороланиб боғлараро.

Яхшиям ёди билан жоним тирик,
Бўлмаса рангим бўларди қаҳрабо.

Гул узиб, гул дасталаб кўз тинади,
Қошига имларми ул қоши қаро.

Гар эсар бўлсанг яна машриқ томон,
Жонима етказ саломим, эй сабо.

1970 йил

* * *

Хайрли кеч, сочларимни тортқилаган шўх —
Моҳирўйим нафасидай эсган хуш сабо.
Хайрли кеч, дил ҳордиғин ёзган куй-қўшиқ,
Хаёлимда титраб турган сеҳрар садо.
Хайрли кеч, жимиллаган нозли юлдузлар,
Хайрли кеч, бошим узра парпираган нур.
Хайрли кеч, сиёҳ тунлар сочиб олтин зар
Минг-минг йилни бир карвондай ўтказган умр,
Хайрли кеч, ойдин кеча боз тонгга шайлан,
Тонгдай яна доврўқ ёзар қудратли олам
Ва истайди меҳварингда сен ҳам тинч айлан —
Унинг мангу беланчаги Қурран-Олам!..

1970 йил

Қандай юмуш билан банд бўлсанг ҳам гар,
Вақт топиб ўқийсан қўш-қўш китоблар.
Китоблар ҳар бири бўлиб чилангар
Қисматинг йўлида ақлингни тоблар.

Баъзисин ўқийсан гоҳ ойлаб, секин,
Ва ундан кашф этурсан битта оламни.
Одам ҳам бир китоб дейдилар, лекин —
Ургана олмайсан йиллаб одамни.

1970 йил

Тун пардасин чил-чил этганда кундуз
Ғойиб бўлганидай минг-минглаб юлдуз,
У содда жилмайиб боққанда, бирдан —
Не-не пайғамбарлар ўчди хотирдан.

Қулликларга қарши кўтариб исён:
«Агар дунёда тенг яшаса инсон,
Не-не довруқларни бошлаб ўтар», — деб
Йўқсилни эъзозлаб бошга кўтарди.

Йўллар ўтди, йўллар гирдобли, чангли,
Йиллар ўтди, йиллар оловли, жангли —
Собиқ йўқсилларнинг бахти ёр бўлди,
Қадоқ қўлларида очилди тилсим.

Жаннат-ку азалдан бўлмагани рост,
Жаннатни ўшалар яратди рўй-рост.
Ерни қойил этиб Ойга учди тик,
Ложувард фазолар бўлдилар кўприк.

Зафарли изига боқаркан бардам,
Бир вақт кўтаргандай, энди ўзин ҳам —
Раҳматлаб бошига кўтарди башар,
Бу — Ленин! Бу энди умрбод яшар!..

1970 йил

Умидсиз дўстлардан ўз вақтида кеч,
Улар суҳбатида кўзни ёшлайсан,
Олам эскиргандай, умидларинг ҳеч...
Орзу-ҳаваслардан қайта бошлайсан.

* * *

Умидли дўстлардан айирмасин ҳеч,
Гар улар изидан қадам ташлайсан:
Олам яшаргандай кўзингда севинч,
Орзу-ҳавасларга қайта бошлайсан.

1970 йил

* * *

Бунда яна аччиқ шамол гоҳи-гоҳида,
Кавакларда қурт-қумурсқа мудроқ олар тин.
Баланд-баланд дарахтларнинг айри шоҳида
Энди қушлар чуғурлашмас — бўшаб қолган ин.
Эртаю кеч бир хил куйни этмасдан канда.
Илинг-билинг оқиб ётар нуқра ирмоқлар.
Сувга тушиб — бошпана жой излаб қолгандай —
Қайларгадир йўл олади тилло япроқлар.
Булутларнинг соясида қораяди Ер,
Ёмғир қуйиб хазонларнинг ювар ғуборин.
Шундоққина юпунҳол ҳам ўрмон файзлидир,
Оқ қалпоқли шоликордай мўл қўзиқорин.
... Уйчангина ўрмондан ҳам чиқиб қоласиз,

Ортада ҳамон бир ойдинлик сизни банд этган.
Зич ўсишган қайинларнинг оппоқ танаси
Оқ тутундай мовий кўкка сингишиб кетган.

1970 йил

* * *

(Манзара)

Қайда ёмғир севалаб ўтган,
Қайлардадир зарра намлик йўқ.
Сарҳадларда тўкилган қондай
Алвон бўлиб қизарган уфқ.

Оппоқ танли бўйчан тераклар
Тизилишиб турар соқчидай,
Қалдирайди юксак-юксаклар,
Кунни Ерга туширмоқчидай.

Хув шудгорда дон сепар деҳқон,
Тупроқ бўйи анқиб ётар хуш.
Чексизликни айлаб бир макон
Бўшлиқларга сингиб кетар қуш...

1971 йил

* * *

Яна пайдомисан менинг қаршимда,
Деразамдан аста бўйлаб турибсан,
Яна пайдомисан менинг қаршимда,
Рўмолинг учини ўйнаб турибсан.

Гулгун қаболарда ёниб, нозланиб
Шивирлаб қоласан, қошлари камон.

— Онамнинг бағридан чиқдим Сизни деб,
Сиз бўлса қочасиз, қочасиз... Емон!..

— Нетай ҳузурингда лол бўлсам агар,—
Китобни қўлтиқлаб аста чиқаман.
— О-ҳой, тўхтанг,— дейсан кулиб жилвагар,
Эргашиб келасан соямдай ҳамон.

Шундай. Қанча қочмай, қанча қочмай ҳам
Хаёл бўлиб бир дам ёндан жилмайсан.
Муштоқман ўзингга, ўзингга, санам,
Ўзинг, чақирсам-ку келмайсан...

1971 йил

* * *

Олис-олис кўк қаърида
Жилваланар бир юлдуз,
У юлдуздан сен минг бора
Жилвалисан, қора кўз.

Юлдузларни юлдуз англар,
Кўз қисишин бир кўрсанг,
Сен ҳам, дилбар, имлаб ойлар
Йўлларимга боқурсан.

Юлдуз интиқ юлдузига,
Юлдуз учар юлдузга.
Мен ҳам учгум, учмай нега
Сен қошлари қундузга?!

1971 йил

ЎЗБЕКИСТОН

Пештоққа қўйилса ўн беш алвон туғ,
Гербидан танийман республикамни;
Қаторда туради кўркам, ярашиқ,
Меҳри жон ародир она ўлкамнинг.
Олис кечмишидан сўзламайман, бас,
Қонли тарихини биларсиз қисман.
Энди парчаланган хонликлар эмас,
Номи олам аро ҳур Ўзбекистон.
Донгли республикам — донгли масканим,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Зарҳал Инқилобнинг саҳари бир дам
Жар солгач оламга эрқдан бонг чалиб,
Курранинг олтидан бирида сен ҳам
Қуллик кишанларин отдинг парчалаб.
Қўш бошли бургутнинг ошганда ҳадди
Қанотин қирқмасдан йўқ ўзга чора,
Бирлашди ўлкалар, кўтарди қаддин —
Уроқ, болға тутган йўқсил бечора.
Бугун чиройингга ҳайронмиш ғаним,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Жавзода тоғларда силжийди музлар,
Булоқлар отилар, сачрайди оқ сув.
Қулоғин чумириб, юлдузни кўзлаб.
Чўққидан чўққига сакрайди оҳу.
Қатламлар қаърига солиб ғулғула,
Дарёдай чайқалар нефть тўлқини,
Мурунгов бағрида олтин силсила,
Газлида барқ урар олов ёлқини.
Ҳали қўл тегмаган олмос, маъданам,
Ватанам,
Ватанам,
Ватанам.

Офтоб сарғишидай қирнинг бир ёни,
Бошоқлар бошини тутолмай эгик.
Гўё ўт кўзлардан қўриқлаб донни
Ҳар қилтиғ-жайранинг сихи, турар тик.
Бир тараф ям-яшил кета-кетгунча,
Эгатлар оралаб сув тарар кимдир.
Бесаноқ шоналар, бесаноқ ғунча,
Кетмоннинг зирҳида ялтиллайди нур.
Буғдойзор, пахтазор — гулгун чаманам,
Ватанам,
Ватанам,
Ватанам.

Ҳур-ҳур эсиб қолар боғлар шамоли.
Хушбўйлик баҳридан ҳузур топар жон.
Қизарар олчалар чўғдай ранг олиб,
Силкинар шохларда маржону маржон.
Сойлар этагига минг таноб ташлаб,
Пушталарни босиб барг ёзар палак.
Ҳосилин чамалар деҳқон ёнбошлаб,
Кўзининг ўнгида тўрлар ҳандалак,
Қулф урар боғчалар, боғлар ястаниб,

Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Шаҳарлар қўйнида юлдузли оқшом,
Мушаклар сачрайди бир даста гулдай.
Неон лампалардан ер-кўк нурафшон,
Фарахбахш дамлардан чеҳралар кулгай:
— Анов қайси қаср! Мунча юксак-а!
— Навоий театри.
— Оҳо, чиройлик!
— Балет кўрамизми?
— «Спартак» бўлармиш.
— Қалай?
— Қирайлик!
Мармар кечаларим, биллур фонтанам,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Хандон ташлаб ўтар қизлар басма-бас,
Оёқда оқ туфли, бошда ироқи.
Барининг эгнида чақмоқдай атлас,
Изидан термулган тўймайди боқиб.
Тўйдан келишарми? Сайлми? Ҳечам!
Фабрикадан қайтар сулув чеварлар.
Дастгоҳ бошқаришиб кундуз-у кеча
Шоҳи тўқувчилар шоҳи берса гар,—
Мен юрак созимни сенга атадим,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Узоқ қитъада ҳам чиқар бозорга
Узинг етиштирган кимхоб-у адрес,
Дейди шерозликлар қатин ёзаркан:

«Самарқанд сайқали рўйи замин аст».
Қалб шунда шодликка кетса ҳам тўлиб
Диққатин тортмай деб тураман кўпнинг.
Гул-у чаманларинг, таърифи бўлиб
Ярқиллар бошимда тўрт гулли дўппинг.
Ундан кимлигимни қоларлар таниб,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Элинг жасорати ўзи бир қисса,
Бугун Афғонда ҳам завод қуради.
Асвон тўғонига қўшилган ҳиссанг
Асрлар кифтида мангу туради.
Ҳа, сен бир майиз ҳам топсанг агарда,
Қирққа бўлиб баҳам кўргувчи жонсан.
Шу ҳимматинг билан кирдинг сафларга,
Шу ҳимматинг билан элга шоёнсан.
Ҳиммати бамисли дарё, ҳотамим,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним.

Таърифинг битганим ҳамду саномас.
Баъзи нуқсонлар ҳам учрар қадамда.
Ахир бир хил тепмас ҳаминша юрак,
Ахир беш бармоқ ҳам тенгмас одамда.
Аммо чарх ураркан шу тезкор ҳаёт,
Ҳам воқиф эруркан ҳар қалб, ҳар сасдан.
Сарасин саралаб, пучагин бот-бот,
Итқитиб бормоқда ўз орасидан.
Шонли қудратингга шубҳам йўқ маним,
Ватаним,
Ватаним,
Ватаним...

1971 йил

Сарвдай буй тортган ун саккиз ёшим,
Сарвлар ичида булган талошим.

Хаёлим кўкида ҳилолдай балқиб,
Кўнглимни олдинг сен, қайрилма қошим.

Тонгда кўчамиздан гар ўтар булсанг,
Оқшом йўлларингда интиқ қарошим.

Кўрсам кўзларингга тик қаролмайман,
Кўрмасам ловуллаб ёнар ич-тошим.

Пахтазор юлдузи демишлар сени,
Мен-чун тунлар ойсан, кундуз қуёшим.

Бир табассум ҳадя этган кунларинг
Осмонга етгандай бўлади бошим.

1972 йил

Кечалар осуда. Найкамалакдай —
Сомон йўли кесган мовий гумбазни.
Хаёлдай бепоён тубсиз фалакда
Миллиард-миллиард юлдузлар базми.

Баъзиси кул ичра милт-милт ялтирар,
Баъзиси совуқдир тайёр тўзгани.
Баъзиси кўринмас, рангсиздир, хира —
На ўзин ёритар ва на ўзгани.

Баъзиси ялт этиб кесиб ўтади
Яшин каби яшнаб, чўғдай парпираб;

Қаранг, қайбирлари келиб кетади
Бир зум ҳаётин ҳам нурларга ўраб.

1972 йил

* * *

Биз турли миллатмиз, олиб турфа ранг —
Қуёшдан нур ичдик қона ва қона.
Ўзга сайёрадан чиқиб бир қаранг:
Бизлар турфа гулу, Ватан — гулхона.

1972 йил

УРОҚ ВА БОЛҒА

I

Уфқларга туташ ям-яшил дала,
Ям-яшил барқутдай олади кўзни.
Қушлар кўтарилар гала ва гала,
Бир мовий маъвода кўрасан ўзни.

Кўксингга сиғмайди ҳаяжон баъзан,
Тинмай олқиш бўлиб ёғилар ҳиссинг,
Дейсан: «Қамол топган деҳқони аъзам!»
Бунга ҳам баҳорни келтирган изинг!»

Бунёдкор дўстларга бурчлимиз ҳали,
Қанча таъзим этсак арзир эрта-кеч
ва лекин деҳқонни қутлар маҳали
Меъмор, ишчини ҳам унутмайлик ҳеч.

У канал қурмаса, солмаса тўғон,
Тикламаса агар нақшин бинолар
Сувсиз, уйсиз, жойсиз қайси бир деҳқон
Бўм-бўш далаларга қараб йўл олар.

Йўқ-йўқ, ажрамасин деҳқон ва ишчи,
Бошин қовуштира син макон — қўналға.
Даштни яшартирди бирликнинг кучи —
Ҳамиша бир бўлсин Уроқ ва Болға.

II

Тўкин-сочин келди ҳар галгидай йил,
Буғдойзор чайқалиб ётар тилла ранг.
Деҳқон бунёд этди денгиздай ҳосил,
Жамғариб олишга вақт етмас, қаранг.

Ишчи қадрларкан деҳқонни зотан,
Ёрдамга беминнат чўзди қўлини:
Алпдай комбайнлар чиқиб заводдан
Буғдойзор қирларга бурди йўлини.

Пахтазорларга ҳам файз бахш этган куз,
Пайкаллар бошида хирмонлар — маёқ.
Зумда миллиард-миллиард кўсак очса юз —
Юлдуздай чаноққа тўлар ҳаммаёқ.

Қўлим қисқа демас — бордир умиди,
Деҳқон бу ишда ҳам эмас-да якка:
Зангори тўн кийган куёвдай худди
Терим машиналар чиқди кўмакка.

Моҳир капитанлар эгатлараро
Штурвални эпчил бошқарар олға,
То бир экан ишчи-деҳқон доимо
Енгар ҳар мушкулни Уроқ ва Болға.

III

Боғлар шовуллайди ел билан битта,
Силкинар шохларда жоноқи олма.
Мева узар пайтлар қолиш йўқ четда:
— Ҳой қўшни, ҳашарга!
Ҳашардан қолма!

Пуштадан кетма-кет юмалар тарвуз.
— Буларни қаерга?
Танлабсиз зўр-а?!
Деҳқон табассум-ла учиради кўз:
— Шаҳарга!
Шаҳарлик дўстларга, жўра...

Арзир шаҳарлик ҳам қаддин тутса ғоз,
Қандлар фабрикасин бир тасаввур эт:
Новотранг, ипакдай шилдироқ қоғоз,
Қоғозга ўралар шоколад, конфет.

— Буларни қаерга?— сўрасиз балки,
Нигоҳида бир ҳайрат порлаб ўша чоғ
Жавобин оқ ҳалат қиз берар балқиб:
— Қишлоққа!
Қишлоқлик дўстларга, ўртоқ!

Шундай, шаҳар-қишлоқ содиқ ҳамиша —
«Бору-кел товоғим» деган мақолга...
Бор бўл ҳамжиҳатлик, ҳамдўстлик яша,
Бор бўл байроқларда Ўроқ ва Болға!

IV

Деҳқондек иниси бор экан токи
Ишчи ризқи-рўзга бўлмагай муҳтож,
Тоғлар пармалар,
Кон қазир, ёки —
Дур излаб денгизга отади қулоч.

У дастгоҳ устида тинмай тўкар тер,
Қимсасиз даштларда ёқар чивоқлар:
У поезд яратар,
Учирар лайнер —
Кўз очиб юмгунча яқин йироқлар.

Ишчи-деҳқон!
Сен давр томирида қон,
Ҳамкор, ҳамдари бўлиб жавлон ур олға.
Ойни кашф этгандай топ янги макон,
Унда ҳам чақнасин Уроқ ва Болга!..

1972 йил

* * *

Шоирлар шоҳлардан юқори тургай.
(Плутарх)

Юрагимнинг бойлигидир туйғу деган бир сеҳр,
Тафтингда тоғ ёнсин деди туйғу билан гар ёнсанг.
Бир кўзимга қаҳр берди, бир, кўзимга ишқ, меҳр —
Эзгуликдан сўзла деди гар шоири замонсан.

Зар ё амал лозим бўлса
Сенда на у, на бу бор;
Забонингга суян танҳо — гапнинг шу интиҳоси.
Бобораҳим Машраб руҳи бўлгай ўзи мададкор,
Дер:— ганжина қули бўлма, бўл ҳақ сўзнинг адоси.

Уфқда ногоҳ найкамалак балқса — менда ҳаяжон,
Яна қаер ёнаётир дея келар сўрагум;
Ҳар кун қайбир жароҳати билан жумлаи-жаҳон —
Тўлғонаркан,
Тўлғонмасми менинг ҳам шу юрагим.

Юрагимнинг бойлигидир туйғу деган бир сеҳр,
Тафтингда тоғ ёнсин деган туйғу билан гар ёнсанг.
Бир кўзимга қаҳр берди, бир кўзимга ўт — меҳр —
Эзгуликдан сўзла деган гар шоири замонсан.

Бахтим борки, мен бир улуғ мамлакатга граждан
Кифтим узра тоғдай таянч азиз Советлар юртим;
Мен халқаро минбарларда шеър ўқиб, бир қарашда —
Жингалак соч занжи дўстда сўзнинг таъсирин кўрдим

Кўзларида ўт чақнади ялт этиб чақмоқ мисол,
Стул узра турган қўлин тортиб мушт қилиб қўйди.
Океанлар қирғоғига учди қуш каби хаёл
Қондошларин азобини бу гал ўзгача туйди.

Назаридан бир-бир ўтди дуд ичида ётган юрт,
Қуйруғидан «ажал» ташлаб қочган «қора калхат»лар.
Оқсоч она ўққа учар — бўларми сақлаб сукут,
Еш қаллигин топтаб олчоқ қўшни уй томон ҳатлар...

Ҳа, бахтимки, мен бир улуғ мамлакатга граждан
Кифтим узра тоғдай таянч азиз Советлар юртим;
У кун минбар узра дўстлар, шеър ўқиб, бир қарашда —
Жингалак соч занжи дўстда сўзнинг таъсирин кўрдим.

Рост-да ахир, бирон қалбга руҳ бермаса даб-дуруст
Ё жабҳага чорлолмаса бундай шеърдан нелар?—
Уйғон!— деса эрк учун — уйғонмаса эл-улус,
Кишанларин шалдиратиб қўзғалмаса қитъалар...

Қайда бўлмай юрагимда ўтдай қизгин салом бор —
Саломимда эрксеварга ҳурриятнинг талқини;
Қўлларимда қилич эмас, қўлларимда қалам бор,
Мен сўз билан улуглайман тинчликсевар халқларни!..

1972 йил

* * *

Толе мени севиб, қучиб бир чаманга ёр этди,
Кўзларимда шуълаланди чечакларнинг ранглари.
Юрагимга садо берди, шавқ берди, бедор этди,
Олислардан садо берди сеҳрли оҳанглари.

Тоғларини гавҳар билдим, тупроқларин тўтиё,
Онам дея жон риштасин ёлғиз унга боғладим.
Гиёҳларин ўпдим, меҳрин юрагимга айлаб жо,
Гулларини узмоқ бўлса, ёт қўллардан сақладим.

Олдда умид машғал бўлди, бузмадим асабларни —
Гоҳи-гоҳи йўлдош бўлсам турфа хил одам билан.
Бўхтон тошин отсалар ҳам тўқиб мижғов гапларни,
Барин босиб янчиб ўтдим оғир фил қадам билан.

Толе менга бир чаманни топшириб деди: «— қўри!
Ўчрар зараркунанда ҳам гуллар ўсган чаманда».

Домга олгум,
Човут солгум,
Мен —
Учқурлар-учқури,
Губор қўнмас,
Сувда чўкмас,
Ўтда ёнмас самандар.

1972 йил

* * *

Қўр тутганни қўймас, дсган.
Тутганни қилди сўроғ —
У излади гулдан тикон,
У излади Ойдан доғ.

Ҳарорат бор ўтда десанг —
Совуқлик бор,—дер гоҳи.
Қорли тоққа ўхшатади
Юлдузларнинг даргоҳин.

Дунё, Инсон боқий десанг,
Ажабланиб дер, наҳот?

Бундан бурун бўлса не тонг
Бошқа олам, бошқа зот.

— Наҳот?— дея луқма ташлар
Тенги-тўш ҳам бўлиб жам.
У бировга ҳеч ишонмас,
Ишонмаслар унга ҳам.

1972 йил

* * *

Энди иситолмас, заифдир қуёш,
Энди найза бўйи тик келиш қайда?!
Мисдай қизимас ҳам энди тоғ-тош,
Энди ҳароратлар анча пасайди,
Энди иситолмас, заифдир қуёш.

Дов-дарахт, ўт-ўлан офтоб рангида,
Офтоб рангидадир япроқлар энди.
Шаффоф нилуфарлар сувлар тагида —
Офтобранг тебранар боқсанг гар энди.
Дов-дарахт, ўт-ўлан офтоб рангида.

Энди ҳувиллаб ҳам қолган дала-қир,
Момиқ пахталардан тикланди хирмон.
Энди мева ҳиди уйларда анқир,
Хумчаларда асал, омборларда дон.
Энди ҳувиллаб ҳам қолган дала-қир.

Адр этагида кўтарилар чанг,
Бурчак-ўнгирлардан қайтади сурув.
Аллақаерлардан — олисдан аранг
Қулоққа чалинар: «Ба-а...» «Ҳайт!» — ҳайқирув.
Адр этагида кўтарилар чанг.

Сув бўйида сулув. Кўза қўлида,
Тарқоқ сочларидай ўйлар паришон.
Бир жуфт шаҳло кўзлар ёрнинг йўлида,
Уни ишқ ҳайкали десалар, ишон!
Сув бўйида сулув, кўза қўлида.

Ҳамиша бор бўлсин шу мовий олам,
Фасллар алмашиб қулф урсин ҳаёт,
Нурин сочсин боқий кўкда офтоб ҳам,
Ишқидан бахтиёр бўлсин одамзот.
Ҳамиша бор бўлсин шу мовий олам.

1972 йил

* * *

Яшил олчазорлар ародир ўйинг,
Сен-чи соч тарайсан дарча ёнида,
Ҳовлида кўринса шамшоддай бўйинг |
Йўллариингни пойлаб чиққум, жонидан.

Сен юрган кўчалар азиз мен учун,
Изингдан термулгай ёт кўзлар аммо.
Қимгадир лоақал жилмайсанг — бу чин —
Мени ўртар мудҳиш бир ўй-муаммо.

Сен шунда юпатмоқ бўлмагил минг-минг,
Барибир чўғ бўлиб ёнади танам,
Орзу хаёлларинг, бор табассуминг
Танҳо ўзимники бўлсайди, санам?!

1972 йил

О, ФЕРУЗА, ФЕРУЗА...

Етти чинор...

Қиз...

Феруза...

Булоқ...— дейишса, бугун —

Хаёлимга келар бирдан ушбу мажоз баайни:
Сувга чиқиб қолдирган қиз Ферузакўз узугин,
Давра қуриб қўриқлашар етти чинор — оғайни.

Иўқ! Сен узук кўзи эмас — Сен ўлканнинг кўзгуси,
Иўқ! Сен узук кўзи эмас — Сен Копетдоғ ойнаси.
Олислардан келган сайёҳ зумда ҳордиқ ёзгуси,
Кузатаркан пастликларда Кўксувларнинг қайнашин.

Бўғотларда мавж уради камалакранг болқишлар,
«Қизилоёқ» гиламини эсга солиб шу топда.
Қанот силкиб, қарсак чалиб, ҳурриятни олқишлаб,
Гултожилар тепасида чарх уради қўш каптар.

Баланд-баланд арча ўсган занги билан аралаш
Узумларнинг силсиласин кўтарганча бошига,
Булутларнинг орасидан шамс қилар қараш-қараш,
Зар сочларин ёйганича тоғнинг биллур тошига.

Ҳаққинг бордир таърифларинг куйлаб ўтсам ер юза,
Келгил, ўша мис кўзангдан тагин қуйиб бер бўза,
Унгимда-ку ўйимдасан, тушларга ҳам кирарсан,
Булоқ деса кўзларимдан сен ўтасан, Феруза!

1972 йил, Ашхобод

* * *

Боқсанг олислардан кўзлар қамашгай,
Чорлар оғушига сир, хаёл бўлиб.
Қоинот кўксига бирам ярашган —
Туманликлар аро зарҳал хор бўлиб.

Дерсан, шароб тўла зар пиёлами,
Ё нур қамалганми биллур ичига.
Иўқ, у — улкан.
Иўқ, у — сирлар олами.
Уша — қудратларнинг барига эга.

Ўша — инсон учун қутлуғ саждагоҳ,
Ўша одамзотга танҳо илоҳа,
Жами жонзодга ҳам ўшадир даргоҳ,
Ўша — ҳаёт қайнаб қулф урган воҳа.

Рангидай гулгундир олмалар туси —
Ел билан ўйнашар боғлар шовуллаб.
Шодон янграб қолар чоллар кулгуси —
Зарбидан силкинар мош-гуруч мўйлаб.

Қайғу, шодлиги — бир, топгани — баҳам,
Шундандир элининг кўксин тоғдиги.
Тоғ, сарҳадлар оша лекин ҳамма ҳам
Ахир эга эмас бу хил толега.

Қитъалар қўйнида ёқутранг ялов —
Эрка, ҳурриятга ундан балқигай.
Бурчак-бурчакларда ўрлайди олов —
Уруш одамларни ўрар чалғидай.

Она чопар гўдак баридан тишлаб,
Унга ўқ отар бир беўхшов, семиз...
Шундай, офатлардан ҳаётни опичлаб
Онадай чарх урар Она Еримиз.

1972 йил

* * *

Яп-яланғоч шоху шохчалар,
Серрайганча қотган дов-дарахт.
Хазонларни ёпиниб карахт
Уйқудадир боғлар, боғчалар.

Кимсасиз йўл, сокиндир дала,
Ҳайдалган ер турар қорайиб.
Бўлут қисиб, осмон торайиб —
Шаррос қуйиб ўтади жала.

Шундай кезлар чиқ дала, боққа,
Чексизликка бир зум разм сол.
Тўйиб-тўйиб бир зум нафас ол,
Намхуш тупроқ анқир димоққа.

Теракларнинг ортида бир қуш
Кўтаргудай бошга дунёни,
Сармаст бўлиб, кўзлари ёниб,
Тўлиб-тўлиб қилади хониш...

1972 йил

* * *

Яхшиям бор экан виждон, эътиқод,
Бирон-бир мақсадга чорлайди дадил.
Шусиз бир чақага олмасди ҳайҳот —
Семириб яшашни қурғур содда дил.

Йўлданман, олдинда манзил имлайди:
Манзилим тоғлардан нари бир шуъла
Одатда дўст дўстга оқ йўл тилайди,
Душман қараб қолар соч юла-юла.

Шу йўлда ажратдим яхшини ётдан,
Шу йўлда билинди завқу шавқ, дард ҳам;
Шу йўлда сабоқни олдим ҳаётдан,
Шу йўлда учради мард ҳам, номард ҳам.

Довонлар ошаман. Баъзан йиқилгум,
Дейман не бўлса ҳам букмай иродам;
«Майлига қоқилай, қонасин бурним,
Лекин эътиқоддан кечмасман ҳеч ҳам...»

1972 йил

Тарих китобини варақлар қизим...
 Тош асридан дарак берар сарлавҳа,
 Мен ҳам кифти оша боқаман, шу зум —
 Хаёлимни тортар сирли бир лавҳа.

Молнинг терисига ярим ёпинган —
 Қўлларда тош, кирки тутган одамлар
 Гоҳ ғордан чиқишса, гоҳ тоғдан энган —
 Мамонтни ҳай-ҳайлаб ўтган одамлар.
 Улар ўн, улар юз, ё минг бўлса ҳам
 Кечқурун бир гулхан атрофида жам,
 Анойимикан-а, бўлмас ўлжани —
 Барининг топгани ўртада баҳам.
 Кундузи ов гашти мавзу даврада,
 Гоҳ кўзга кўриниб кетар мўғизлар.
 Эртани ўйлашмас; ўрмон, дарада
 Омон бўлса басдир мамонт, тўнғизлар.

Тарих варақлаймиз...

Еру кўкда ўт.

Ганчкор қасрлар ёнар гурро-гур.
 Одамларда энди исфиҳон совут,
 Қўлларда найза, тиг, бошда занжир тўр,
 Тарафлар бир-бирин сўғиш билан банд,
 Отлар кишнар, узанги ниқталар тинмай,
 Ана ҳайкал қулар не-не баланддан,
 Ана тутун ичра қолар кўринмай...
 Жанглар.. Қонли жанглар ҳали совимас,
 Элни молдай ҳайдаб чиқар дам-дам.
 Бу мамонт овимас, мамонт овимас,
 Асир олаётир одамни одам!

Тарих китобини варақлар қизим...

Сўнги бобларга ҳам ўтганди энди —

Қоғозда қандайдир лойиҳа чизиб,
Нурлар орасида бир қўл кўринди.
— Дада,— деб қизгинам сўради шу он —
Шундай қалам тутса ҳар қўл нетарди?
— О ундами! Унда, тўкилмасди қон,
Оламини илм-ҳикмат чулғаб кетарди.

— Дада, илмдан-ку атом, водород,
Ҳатто баллистика деганлари ҳам.
Жавоб беролмасдан қоламан, ҳайҳот:
— Сенга нима деяй о, норасидам.
Тўғри, халқ юмушин осон қилар деб
Булар ҳам илмнинг яратган иши.
Аммо билмаганлар замонлар келиб
Урушқоқ қўлларга тушиб қолишин.
— Тунов кун муаллим бизга айтдилар.
Янги қуроолларнинг тенги йўқ экан.
Ҳозирги атомлар портласа агар —
Ер чиқиб кетармиш ҳатто ўқидан.
Ҳаёт тамоммасми нақ бир лаҳзада,
Ҳайрон бўлиб қопмиз эсимиз оғиб...
Йўқ, бундай урушлар бўлмас-а, дада?
— Сизларга боғлиқ-да, қизим, буёғи.

1973 йил

* * *

Буғдойзор. Кун қизир. Деҳқон, қадди дол,
Лаҳза тинчишни ҳам ўйламас на бир.
«Ҳайдар кокилинг тараб ўт шамол»,—
Дея қўлларида тебранар ғалвир...

Вақт — кўпни кўрган бобо деҳқон, бас,
Макон ғалвиридан ўтказар бизни.
Қайбиримиз — пучак, қайбиримиз — хас,
Тўқ донга ажратар қай биримизни.

1973 йил

* * *

Дунё иши қизик туюлар менга,
Шундан ўзгасини кўрмадим бир қур:
Кўкка ирғитганинг қайтар заминга,
Олисга кетганинг шунча тез келур.

Қайга бошламасин бурчинг ё ишинг,
Орзу қанот бериб учирсин қайга,
Майли дўстдай кутсин унда ҳам кишинг,
Майли етиб боргил ҳаттоки Ойга.

Майли юрагингда жўшиб ҳойнаҳой
Янги-янги ҳавас юз очсин гунча,
Лек чорларкан ортга оила, уй-жой
Ҳам муқаддас Ватан деган тушунча...

1973 йил, Сизрань

* * *

У кеч чарақларди юлдузлар минг-минг,
У кеч обод эди юлдузи билан.
Обод бўлганидай кўнглим ҳам менинг
Ўзининг сен каби ёлғизи билан.

Мажнунтол шохларин қайириб, букиб,
Сувлар жимир-жимир оқдилар пастда,
У шаҳло кўзлардан нуқрами тўкиб
Кафтларингни қўйдинг қалбимга аста.

Биламан, йўл бергунг йўқ-ку бир қадам,
Кўнглим учун дердинг оғирмасми юк.
Юк эмас, айрилиш оғирдир, санам,
Найлай, зиммамдаги бурчим ҳам буюк.

Ипсиз боғлагандан у кеч баногоҳ
Мен-чун бўлиб қолдинг танҳо, ягона.
Лек Ватан чорласа бормай не илож
У ҳаммамизга ҳам она-ку, она!..

1973 йил, Челкар

Остимда кумушранг қанотли дулдул,
Қалбим талпинади ажиб шўх ҳисда.
Олдим узоқ-узоқ манзилларга йўл,
Қорасоч дилбарим қолди олисда.

Ҳудудсиз кенгликдир осмони-фалак,
Булут подалари боришар ўтиб.
Гоҳо жилваланар унда камалак,
Уфқлар юзини шуъладай тутиб.

Гоҳо нигоҳ тушар пасига, кўк сувга,
Гоҳ кўринар тақир даштлар, гоҳ чаман.
Ер ишқин, юрт меҳрин олиб кўксимга
Сарҳаддан сарҳадлар сари учаман.

Дарахт кўкарса ҳам бир жойда зинҳор,
Сув оқиб тургани яхши дамодам.
Эл тани, дунё кўр, деган гаплар бор,
Дунё танимасдан одамми одам.

1973 йил

Мен гули раънони дердим, ошиқи танҳо қадар,
Навбаҳор умримда кулдинг сен гули раъно қадар.

Боқдим бахтимга омад, кезмадим Тоҳирнамо,
Қон билан ишқимни сен ҳам ювмадинг Зухро қадар.

Истасак Ойга учурмиз, елкада ўсгай қанот,
Ҳуррият фарзандимиз, юрт бир ажаб маъво қадар.

Сен-ла кечган гул ҳаётнинг нашъаси оламча бор,
Арзигаёй васфини қилсам булбули гўё қадар.

Бурч билан кетсам олисга соғиниш ортар ва лек
Ҳам бу тан ҳижронда ёнгай беадад саҳро қадар.

Қоматинг эзгу хаёлда тиклагум оқшомлари,
Кокилинг бўйнимни ютсин икки шўх дарё қадар.

Қайда бўлмай сенга шошдим, энг ширин дам сен
билан —
Шодлигингдан сен-чи, сен ҳам кўзлари шаҳло қадар.

Навжувон бахтингга иқбол истагум ҳар жойда мен,
Толемга бўл саломат, умр кўр дунё қадар.

1973 йил

* * *

Қутлуғ инсон қучоғидан бир нур таралди,
таралди еру кўкка,
Офтоб эди у ҳам, ҳа, офтоб яралди,
Яралди-ю, айланди мангуликка.

Мангу бўлолгудай манбаидир у ҳам чексиз ёғдунинг,
Лекин ўзи ёш гарчи.
Қитъаларни у ҳам ёритмоқда, у ҳам иситмоқда,
шундай эрур шиори унинг.

Зулм-жоҳилликка у ҳам аёвсиз, зулматларни
қилаётир чилпарчин.

Шундай, кўк булутли эди асримизнинг айни тонгида —
Инсон юрагидан балқди аланга.

Нури муҳр бўлиб қолаётир ҳар бир эрксеварнинг
онгида —

У ҳам офтоб, фарқи: Ердан боқди оламга...

Башарият учун у тақдир,
Номи: Октябрь!..

1973 йил

Қучдингми жон элим, тагин зафар, шон,
Бўйингни кўрсатди ойнайн жаҳон,
Менинг вужудимга сиғмай ҳаяжон,
Уйим қанот боғлаб қошингга учди.

Чинорлар сояси, ойдин кўчалар,
Тошида гул ўсган тоғлар, гўшалар,
Илдизимга қувват берган ўшалар,
Ушалар, ўшалар ёдимга тушди.

Қирлар этагига элтар йўллар оқ,
Йўлларнинг бошида хирмонлар маёқ,
Хирмонлар, хирмонлар, э-ҳе ҳаммаёқ,
Аксига ҳаттоки уфқлар ёришди.

Ана мўралади лолагун қуёш,
Нурига чўмилар ер-кўк, тоғ-тош,
Бошоқлар шовуллар кўтаролмай бош,
Сойлар этагида шолилар пишди.

Қушларнинг навоси тинмайди боғда,
Қумрилар басма-бас шўх сайрамоқда,
Уктам йигитларни қолдириб доғда
Кўчани тўлдириб қизлар ўтишди.

Қучдингми жон элим тагин зафар, шон,
Бўйингни кўрсатди ойнайн-жаҳон,
Менинг-чи кўксимга сиғмай ҳаяжон,
Бу оқшом ўйларим қошингга учди.

1973 йил, Москва.

Сочи нуқра, юзи офтоб, нурафшон, онажон, она,
Тириксанки, тирикларга ўзинг жон, онажон, она.

Киминг бир азият чекса қочар тинчу ҳаловатлар,
Қунинг хуфтонга айлангай, дилинг қон, онажон, она.

Етук фарзандларинг мисли ёнар ўтли қамар, юлдуз,
Қамар, юлдузларинг ичра дурахшон, онажон, она.

Сўзингдан шуълавор олам каломинг маъни пурҳикмат,
Қаломинг маънини уққан топар шон, онажон, она.

Ҳашамсиз бир сарой билгум сенингсиз мулки борлиқни,
Ки сен бирлан уйим обод, дурафшон, онажон, она.

Ажаб-ширин калом бирлан Низом мадҳинг ёзар бўлсам,
Кўзим нури — сиёҳ, қалбим — сиёҳдон, онажон, она.

1974 йил

АРАФА

Гумбур-гумбур садо келар олис-олисан,
Доиранинг «бака-бум»и, тор овозими?
Ё машшоқлар жам бўлишиб, қай ёниқ ҳисда —
Бир мавридга шайлаётир қувноқ созини?

Бу қай эрта?

Бу қай айём?

Бу қай маърақа?

Хушнудлиги билан сиғмас минг таъзимга ҳам,
Ҳей, давралар алп дарғаси, Миртемир ака,
Сўз мулкидан бир нима денг бу базмда ҳам.

Ўзбекистон деб аталган гўзал, ҳур диёр,
Сиз ўзингиз кўнгил қўйган, ардоқлаган юрт.
Бу гал ҳам бир доvon ошди чўнг мардонавор,
Эрта-индин Марказкомга топширар рапорт.

Ҳар йилгидай тўкин келди саҳоватли куз,
Асал сиғмас хум-хумчага: омбор тўла дон.
Ҳосилни-ку узатмоқда ҳали дала — туз,
Далаларда чумолидай қимирлаган жон.

Республика ризқ-рўзини териш билан банд,
Бир-бирини қувиб карвон боришаётир,
Ҳув олисда булутлардай хирмонлар баланд,
Нури билан уфқ оппоқ ёришаётир.

Салом сенга, тонг нуридай ойдин пахтамиз!
Салом сенга, балқиб ётган оппоқ шалола!
Сен туфайли биз ўзбеклар боқий бахтдамиз,
Сен туфайли довруқлимиз, ҳей, оппоқ тола!

Кўкка қараб ҳаволанар карнай-сурнайлар,
Кенг атрофни тутиб кетар шодон ғат-ғути.
Чилдирманинг гижбангига хиромон айлар —
Раққосалар йўрғалашиб товусдай худди.

Колонналар зали каби тиллакор қаср
Қуёшли эл ташрифига ўша кун пешвоз.
Азаматлар, ҳа ўшанда, нақ ярим аср —
Тўйи билан оғалзрин этар сарафроз.

1974 йил

Ойнинг шуъласида йўняпман қалам,
Ой шуъласин ўйлаб мен чорасиз жим.
Кун келиб фанога бир кун юз тутсам,
Шуъла бўлармикан менинг ҳам жисмим.

Уммондай чарх урар унда қай хаёл
Инсон деб аталган зот шуурида,
Бу боғлар қай хилда кўргизур жамол
Ва ким қалам йўнур ойнинг нурида?!

1977 йил

Умр агар бўлса бир китоб
Ҳисоби бор: ҳар кун бир варақ.
Гоҳо тезкор, гоҳо бешитоб,
Унда ҳам ғам, унда ҳам фараҳ.

Гул фасли бор, кузи, ёзи бор,
Ёмғир, сели, қор, аёзи бор.
Ҳушёр қилиб қўяди бироқ
Ҳар бир кечган момоқалди роқ.

1977 йил

Шундай, бу кунинг ҳам ўтаяпти аста,
Келди ҳисобингни эшитар оқшом.
«Айт, йўлингда кимни кўрдинг (тикаста,
Айт, кимнинг кўнглини қилдинг нурафшон?)!
Лом-мим деёлмасман кўзда ёш қалқиб
Тўғри-да, ҳимматсиз эр-эр эканми...

Эрта тонгдан шодмон айларман балки
Кимнингдир юкига тутиб елкамни.

1977 йил

* * *

Кўм-кўк,
Гўё кўм-кўк шуъла қўйнида
Паст-баланд уйларнинг томи-ю,
Адиру қир, ҳаттоки этаклари ҳам...
(Рости, келиб кўрсанг.
қолиб кетар —
Чинор таги, денгиз бўйида
Пушкиннинг ғаройиб этаклари ҳам).

Кўм-кўк,
Гўё кўм-кўк шуъла қўйнида
Бутун атроф
соф нафас олади.
Чуваланган ишдай
иланг-биланг оқ тўлқин
Сайхонликлар аро дам кўриниб,
дам йўқолади.

Уша тўлқинни
охирлаб,
бораётир ҳув олис зарра.
Аҳён-аҳён
қизил,
атрофида митти-митти
сарик, кўк, гоҳ
ним пушти...
У сочган ранглардан турфа манзара.

1977 йил

МАНЗАРА

Ҳа,
Бахмал кенгликлар бошида
Олифта хонимлар этагидай
Судралиб кўринар оқ туман.
Деразани очдим;
О!
Мармар ҳаво!..
Димоққа хуш ёқди. ёқди.
Ман дейман:
Шу лаҳзалар сиғмайди ҳаддим,
Биллур бўлиб тўкилармидим шу кенгликларга.
Йўқ,
афсус...
тўкилолмадим.

Аммо ўша,
Уша,
Уша оқ туман
Сумбул сочларга тароқми урди;
Мушк бўй таралди.
Кейин —
Нимқоронғу босди атрофни,
Самолар кўксида қизиди ўйин:
Фил сурат соялар ўқирди
Ҳам ялт-ялт чақнади ханжарми-пичоқ.
Кейин —
Шатир,
Шатир...
Буларнинг ҳаммаси бўлди бир пасда,
Атроф аввалгидай ёришди
аста,
аста...
Фарқи
Кўтарилган бир мунча ғубор,

Борлиқ таранмоқда оройиш билан.
Қуёш ўз тахтида яна
Хукмдор,
Мулкини бошқарар фармойиш билан.

* * *

Чағ,
Чағ,
Чағ...

Қарағайлар тепасида тўзир дамодам
гала-гала
ола-була
Нуқталар.

Пастда ҳам шулардай тўда-тўда одам.
Келган аллақайси пучмоқлардан,
Ҳар куни уч маҳал
Шунда тўхталар.

Таниш-билишларни илғаш қийин,
анвойи оломон.

Пешайвонли оқ бинодан чиқиб келар сув ича,
Тилларида «Нафтуся», «бювет»¹
Қўлларида кружка, соябон,
Кимлардадир гулдор қизғиш ва най жўмракли
мундича.

Рўпарада.

хўк кўзойнакда
Столга энгашиб,
Қоғоз йиртиш билан машғул биттаси.
«Ужгородга экскурсия!»—
Сўнгги чипта қолди.
Олинг!— дейди-ю, —
Тугамайди аммо чипта
Экскурсиями?

¹ Шифобахш сув ва унинг манбаи.

Ҳа,
бор бир гид.
Ўзи ориқ,
рангпар,
Лекин ғайратчан йигит.
Брестдан гапирса...
Ҳаяжонда қисик кўзлари
гоҳ йиғлайди,
гоҳо кулади...
Аmmo
нимани айтмасин
айтганлари
Кўз олдимга шундоқ келади...
Хиёбонлар сўлим,
Сайр этишар.
Қимларнингдир кипригида нам,
Хафами?
Эҳ, ундан асар йўқ,
Йўқ, йўқ-а?
Эҳ, одамлар ювош тортиб қолишганми мунча ҳам,
Кафтларида дон тутишар кўринган ҳар чумчуққа.
Оқшомлар
Эстрада...
Гумбурлар оркестр.
Бир зум қўшиқ,
Бир зум рақс,
Чакки эмас халқ сайли!
«Кеч қолмайлик; қани юр!»
Креслода кимдир хомуш,
Хуллас, ҳар кимнинг майли.

Аmmo
Фақат истаклар шу:
Шифо топинг,
Соғайинг;
Эрта,

Индин тарк этарсиз бу ерларни мисли қуш.
Интизордир қора кўзлар,
Қора қошлар,
жужуқлар,
Асабни ҳам пешлаб қайтинг,
Кутаётир
иш,
Юмуш!..

* * *

Дўстим, эътибор бер
ана секундомер
бир бора айланиб ўтди,
Ҳа, ўтди.
Кимга қанча имкон бахш этган умр,
бахш этган масофа
Шу бир минутдир.

Сен бироз эснадинг
Мен хаёл сурдим,
Ким кўз юмди, тағин ушбу лаҳзада.
Ким нейтрон кашф этди,
Яна не бало —
Рўй бераркин дея
Кимлардир зада.

Бузувчи ҳам ўзи,
Тузувчи ҳам ўзи,
Бор бўлсин дунёда бунёдкор башар.
Сенинг қондошинг-чи, бир-биридан ўзиб
Жезга жон беришдек ишқ билан яшар.

Дўстим, эътибор бер,
Ана секундомер
бир бора айланиб ўтди,
Ҳа, ўтди.

Менинг қондошимга бахш этган умр,
бахш этган имкон ҳам шу бир минутдир

Шу минутда уйган ҳосили ҳай-ҳай
Қорли Қарпатинг-ла бўйлашгудай тор.
Бу, қанча кийимлик (бошқасин айтмай)
Бутун бир башарга
етади ҳатто.

Урушга қаршиман, қарши,
алҳазар!
Аmmo элим қудратига ишонгум:
Уша пахта билан бир урса агар
Нейтрон-пейтрон ила ёви бўлар гум.

Дўстим, эътибор бер
ана секундомер
бир бора айланиб ўтди,
Ҳа, ўтди.
Қимлар ҳаётнда
Қора чизиқ, ё —
Нур бўлиб қолгани ушбу минутдир.

Олислардан унга эгилган ҳилол,
Юлдузлар марварид тўкар бошига.
Мен ҳам,
Сен ҳам
Қўйинг ҳатто, гўдак,
чол
Ҳар ким роз айтгали келар қошига.

У-чи, чиройини этгандай кўз-кўз
Атлас қатларини ёзар ҳар бора,

Бизнинг наздимизда, аммо кўп афеус
Шундай кўринади баъзан фаввора.

Дўстлар, фавворамас,
Унинг монанди —
Гувраниб ётади, асли, она-Ер,
Кумуш сочларини ёзиб онадек
Кўксида бир олов ял-ял ёнади...

1978 йил

* * *

Тулпор эдик бағрингда сенинг,
Биз бор эдик бағрингда сенинг.

Қилиғимиз шўх-шўх туюлди,
Алланг сирли қўшиқ туюлди.

Қадам босдик — ўзинг парвона,
Кўздан нари қўймадинг, Она.

Нари кетсак, чўчитса бобов
«О-на!..» — Сени йўқладик дарров.

Мана ўсдик, улғайдик энди,
У бобовлар овози тинди.

Қафтимизда бугун тоғу тош,
Тафтимизда эрийди қуёш.

Лекин бад туш кўрсак-чи ҳамон —
Чақирамиз: «О-на! О-на-жон!..»

Қим бўлсак ҳам, ўзингсан буюк,
Бизга сендан ўзга паноҳ йўқ.

1978 йил

Ҳаёт текис, гоҳ нотекис —
Тошиб ётар уммондай.
Шамолларнинг оғушида
Шовуллаган ўрмондай.

Набототда турфа гиёҳ,
Турфа-турфа қат-қати.
Зарраларда жон ғимирлар,
Турфа-турфа шиддати.

Қимнинг умри тутаб ёнди,
Қимдан қолди аланга,
Қай бир изда қора чизиқ,
Қим нур сочди оламга.

Қим дилозор, қим беозор,
Қимнинг ўқли садоғи.
Ҳайҳот, бу хил келишларнинг
Қачон тугар адоғи.

Ҳаёт текис, гоҳ нотекис
Тошиб ётар уммондай.
Қучоғига қанчалар жон
Келиб кетар карвондай.

Яхшилардан қолар гулзор,
Ёмонидан култепа,
Ҳаёт — она, барин, барин
Қўриб турар муштипар.

Оқ ранглардан бошда рўмол,
Қорасидан дил қондир.
Қизил рангдан саҳарлари
Ёноқлари алвондир.

1978 йил

* * *

Мен — тўлқин деб қилар шиддат,
Қўпораман, ё ёраман;
Не тўсиққа писанд қилмай
Ёриб, ўтиб бораман.

Мен — кўпик деб мақтанади,
Жилов билмас, тизгинсиз,—
Гар кўпирсам торлик қилиб
Ёрилар дарё, денгиз.

Кўпик оппоқ кўпиради,
Тўлқин солар айюҳаннос.
Лек жимгина изга солар
Иккисин қирғоқ шоввоз.

1980 йил

* * *

Сен бир даста гулсан, ҳидлаб қўймасман,
Сен бир пиёла май, ичиб тўймасман,
Сен жоду, сен афсун, сен суратмалак,
Наҳотки мингта жоним, бир сен деб ҳалак.

1980 йил

* * *

Алвон водий узра аста чўкди шом
Бу кеч кўзга уйқу йўламас зинҳор.
Мунчалар фараҳли, сирли бу оқшом,
Шол рўмолин боғлаб ёр чиқади, ёр.

Елаар таратмангиз агру буйиши,
Буйларига фақат узгинам хуштор.
Барглар чапак чалиб, тўсманг йўлини,
Бир-бир хиром айлаб ёр чиқади. ёр.

Минг кўз-ла боқмасни онуфта само,
Юлдуздан бир шода отмасни бекор.
Хаёл огушига чўкканча танҳо
Ақиқ буйингинам ёр чиқади, ёр.

Сен-чи, булутларга ўралгил эй ой,
Нур сочиб борлиқни этма хабардор.
Кўриб қолмасни, йўқ, биров ҳойнаҳой,
Товусдай солланиб ёр чиқади, ёр.

1980 йил

* * *

Бир ўкириб поездимиз тўхтади

(уч дўст

бир-биридан сўраб қолди:

- Питнакми?

- Ҳовва.

Қўл сийқишиб жўнаб кетди

Шодон уч томон).

Қўнғир ёбон кўксида бор шундай бекат, ҳа..

Боғ-роғларга кўмилганча ётар ям-яшил,

Олмаларнинг ол-ол ранги тарам-тарам-а.

Яшил орол десалар гоҳ,

Гоҳида дерлар —

Йўқ, мева-чева ортган бир яшил арава.

Уч йўл келиб уланади уч томондан,

«Арава»ни силжитишмоқ бўлибми тагин.

Ажабланманг, ёдингизга туширса баъзан

Қисқичбақа, Чўртабалиқ, Оққуш эртагин.

Ҳа, уч йўл бор,
Уч қудратли куч бўлиб лекин
Уч томонга тортмас,
Йўқ-йўқ, келиб қўшилар...
Қафтдеккина текислик бор,
Қўл бор унда ҳам,
Осмонида қағиллаган ўрдак,
Ҳоз,
қушлар...

Қисқичбақа,
Чўртанбалиқ,
Оққушлар эмас
Уч парвозга шайлангучи бу муборақ зот.

Яшил шаҳрин «Дўстлик» атаб,
Бердилар оро,
Қўлларидан баҳра топиб,
Қулф урар ҳаёт.

Ҳа, арава силжимади — Поезд силжиди,
Силжир чоғи уч дўст кирди купега хушҳол:
Портфел тутган,
Қўлда бола,
Ҳасса ушлаган —
Туркман аёл,
Ўзбек йигит,
Қорақалпоқ чол.

1982 йил, Питнак

КЕЛСАНГИЗ БИЗНИ СҮРОҚЛАБ...

Келсангиз бизни сўроқлаб, дўсту ёрон пахтада,
Дўсту ёрон не деган гап, аҳли даврон пахтада.
Гар вужудида гупурса бир қошиқ қон, пахтада,
Бош қашишга фурсати йўқ барча имкон пахтада,
Ҳамма якдил-у сафарбар, битта карвон, пахтада.

Ҳа, бугун қишлоқдами ё шаҳру-шаҳристон аро,
Сохта доврӯқ, мартаба излаб қувишмас шон аро,
Қайки ҳис қилса ғалоғул мўътабар виждон аро —
Ажралиб қолмай улусдан дейди ул майдон аро,
Куч синашмоқ пайти келган, марди-майдон пахтада.

Сарҳовузнинг бўйларига бу замон чўккан сукут,
Кечаги авж шодмонлик қайда дерсиз, йўқ, унут,
Чанг босиб ётур ғилофларда доира, ғижжак, уд
Эгасин излаш на ҳожат, барчани чорлайди юрт,
Бастакорми, пахтакорми — жумлаи жон пахтада.

Нежабким, авжи куз шарбатга тўлган чоғлар,
Йўллар оқ, соҳиллар ойдин, кимсасиз сўл-соғлар,
Хушнаво қушлар кўринмас, ҳатто учмас зоғлар,
Васфини куйлаш учунми ҳей азиз ўртоқлар,
Тўтию ширинсухан, қумри ғазалхон пахтада.

Кўп қадимдан сақланиб келмоқда бул ҳикмат мудом,
Қимки эккан бўлса ўргай, яхшилардан яхши ном —
Яхшилар юрт ҳосилин тўплашда этмоқда давом,
Сен уларни уфқларга шуъла бирлан ёз, Низом,
Адресин билсин бу олам, Ўзбекистон пахтада.

1982 йил

«СОВЕТОБОД» ЙУЛЛАРИДА

Самоларнинг этагидан
йилт-йилт юлдуз тўкилиб
бекиндими қаёққа...
Қоронғулик ғира-шира тарқаб,
симобий сарупо кийиб —
борлиқ турди оёққа.
Аввал кўланкадай,
сўнг аниқ;

тавиқ
кўриндилар
ҳовли-жойлар,
боғчалар.
Қямир-қямир,
чугур-чугур,
тўп-тўп бўлиб учиб,
қўниб,
тўзиб қолди зогчалар.
Хув уфқдан
ловуллаб
яловбардор,
чиқиб келди улкан
күроний
офтоб.
Беҳад шиддат ила у
БУГУН номи билан
Ҳаёт китобига
Қўшмоқчи яни боб.
Биёв,
Биёв,
Биёв ..
Янграр чанқовуз. .
Қиз ғайрати сизмас ичу тошга,
Қимдир мол арқонлар,
йўталар кампир,
Лайлак уясидай сават бошида.
Қўшса
қўшар.
қўша олар!
Буюк Қуннинг
бундай пайтлар
туғилиши шубҳасиз.
Чунки Инсон деган азамат
бор қомати,
бор шиддати билан

дур излаб
қирларга эгилган,
хузур-ҳаловатни билмас,
йўқ —
хасис.
Далалар,
бугунги далалар...
Нишолда кўпириб тургандай...
Йўқ,
бошқа.
Жар солар,
жар солар
МЕҲНАТ деган туйғуни
кўтариб бошга.
Янги Кун
нафасин қанотида олиб,
пайкалдан пайкалга ўтиб,
чорлар ел:
«Ҳей кимсан,
танингда
зарра инсоф,
диёнат бўлса
кўп билан қоришмоқ учун кел!
Ҳа, кўп биз билан,
илғай олурсанми,
кимлар,
нималар
ғимирлар,
уммонларга қара!..»

Денгиздай қир,
Ипдай йўл.
Тележка.
Машина.
Пахта пуқти,

Ҳар ёқда тумонат,
Шундай манзара.

1982 йил.

СУРАТИНГ

Қутлуғ қалам берган, дид берган баланд,
Қутлуғ қалам берган менга бу замон.
Қачон, қайда бўлмай ошиқ кўнгил билан
Юртим, суратингни чизаман.

Тўғри, жиним сўймас бежаб бўяшни,
Дилнинг буйруғига қилганча амал —
Бошинг узра чиздим алвон қуёшни,
Рангин уфқларга югуртирдим ҳал.

Ишим тугамаёқ уфқда Ой — лаган,
Шомнинг ғира-шира пардаси инди.
Юлдуз тўла осмон сурув ўрмалаган
Томди яйловига ўхшаб кўринди.

Нетай, бошқа рангда сурдим қаламни,
Бир сурат ишқида бедор кўзларим.
Бой бергим келмасди фурсатни, дамни,
Оташ қиёсингни тун-кун изладим.

Уйчансан, дилгирсан, деҳқонсан содда,
Бир гал юзинг ёқут акси лоладан.
Карнай-сурнай чалдинг байрамда шодон,
Беқасам тўн кийиб куёв боладай.

Қай хилда чизишга шошмай неча бор,
Йўқ, чизиб улгура олмасман, чоғи.
Ҳа, лаҳзама-лаҳза бой ва бетакроп
Мўъжиза кўринар экан тупроғнинг.

ВАХШИВОР¹

Сиёҳ тунлар сўнгиди
мармар тонглар очилар.
Тонгдан кифтда қўндоғи
Йўлга тушар овчилар.

Пастга эниб жайронлар
Дарёдан сув ичади.
Сойдан сойга гурро-гур
Тустовуқлар учади.

Бир тегирмон оппоқ сув
Қорни ялаб шовуллар.
Юқори — Осмонталаш²
Пасти ўтов-овуллар.

Ходаларга илинган
Сачвоқли тўр ярашур.
Тўрқовоқни йиртгудай
Беданалар сайраши.

Баргларда ўйнар шуъла,
Шуълаланар тоғ-тош.
Адрлар нарёгидан
Чиқиб келади қуёш.

1983

ҚУЙЛАГАЙМАН БОР БУЙИНГ...

Бугун сендан ўтаяпман, кечагидай эсимда...
Фурқат кўча,

¹ В а х ш и в о р — Денов яқинидаги тоғли қишлоқ.

² О с м о н т а л а ш — чўққи номи.

Арпапоя,

Бешоғочнинг бозори.

Кимлар харид қилишади. Тошкент кенг, яна ким-да
Чойхонага урар ўзин шеър чанқоғин босай деб.
Кўкда айни хабар топиб қуёш келган қиёмга,
Настда ёзнинг неъматидан тўлиб кетган расталар.
Барглараро шафтолилар рангланар юз мақомда.
Барглараро анжир, узум юз очиб орасталар.

Ҳув сўрида муйсафидлар донишманддек завқ суриб
Бедилхонлик қилишмоқда, улугни тинглаш расм.
Ғафур Ғулом шеър ўқийди, худди арслондек туриб,
Халойиқни оҳанрабо каби тортар нафаси.

Элу улус кўчаларда бир зум тинмас, шошилар,
Дерсиз шунча одам борар бозоргами, қаерга?
Меваларнинг хушбўй ҳидин олиб шабода елар,
Шабоданинг қанотида рангу оҳанглар бирга...

Бугун яна ўтаяпман мен ўша гўшалардан,
Ғафур Ғулом оҳангидан ёришиб кетган осмон —
Осмонингда бир қуёшдай ҳануз шеър ўқир бардам,
Куйлаб сенинг, бору бўйинг, Онажон — Ўзбекистон!..

БУ БУСТОН АРО...

Чақнаб кетди кўз ўнгимда бўстон аро бир бўстон,
Дедим, «Чиндан сенгамиди Саъдий битган ул дoston¹».
Зилол ҳовуз, Ойнабанд кўшк, этаклари боғ-роғ
Ва боғларда соқоллари кўксини ўпар боғбон.
Булутларнинг этагига найза янглиғ қадалган
Ложувард тус миноралар — ҳайбати зўр посбон.

¹ «Бўстон» асарига ишора.

Кўк, нофармон, қирмиз, ёқут, минг тус кўкка бўйлашур,
Камалакнинг рангларини сендан олганми осмон.
Деди: «Аждодларнинг дидин олисларга элтгувчи
Қўшиқмиз биз, жўшиб айтгил, номимиз бор:
Регистон!

1983 йил

* * *

Йўлдан урмоқ пайидами
Имонимга осилар —
Шунча елиб нима топдинг
Деб сўрашиб баъзилар.

Бу ҳам майли, кесатиш, денг,
Заҳри кам эмас тигдан:
Пешонангга шох битдими,
Деб кулишар мийигда.

Улар ҳайрон, мен куламан,
Ҳайрон бўлмай нега мен:
Йўқотганим эсимда йўқ,
Топганимга эга мен.

1983 йил

* * *

Қибру ҳаволарнинг бордир зиёни,
Олдин ўтганларга шак келтирма, йўқ.
Сендан кам кўрмаган улар дунёни,
Қаршингда турурлар тоғлардай буюк.

Тоғларга таъзим қил, ҳикматда юксак,
Оқсоч чўққилари йўлингда доvon.
Кифтда кўтарсами, гар шулар, бешак —
Олис-олисларни кўрурсан, ўғлон!..

1983 йил

* * *

Бир ён водий, бир ён Керага¹,
Бир ён илдиз, бир ён новдалар.
Бу ерларда шикор этган кўп,
Кўнгиллари тетик, доvдалар.

Дараларга тушиб қолдим мен —
Хил-хил ранглар қоришиб кетди;
Зирваларга чиқиб олдим мен —
Қаршим бирдан ёришиб кетди.

Йўқ, йўқ, худди фалак қопқосин
Шу зумларда очиб юбордим.
Қаранг, дўстлар, тепангиздан мен
Жавоҳирлар сочиб юбордим.

Жавоҳирмас, бош узра оқин —
Чарақлаган нозли юлдузлар.
Агар менча бўлсангиз яқин,
Қани илиб олинг-чи, сизлар.

1983 йил

* * *

Ним кулгинг мисоли чинни товшидир
Жилмайишинг эса ундан зиёда.
Баҳор кунларида... Қиёсин айтмай,
Найкамалак худди балқир самода.

¹ К е р а г а — Ҳисор тизмасининг даvоми.

Қаҳрлансанг!.. Йўқ, йўқ, ундан асрасин —
Худди само узра чақмоқ гулдурак.
Бириси жонимга роҳат, бириси...
Бунисидан кечгин, кечгин, эй малак.

Йўқса билганларинг ўзингга, лекин —
Қаҳринг, қаҳринг қанча бўлмасин ёмон,
Ундан қўрқмагайман, Сендай дилбарни —
Йўқотиб қўйишдан қўрқаман.

1984 йил, Москва.

ЮРАГИМ

Биров деди: сен безабон қуш,
Биров деди: сени тугилган мушт.
Мен-чи, тилаб мингдан-минг олқиш,
Дедим сени олма юрагим.

Олма дедим, шохингда тоқ сен,
Шохинг ила бўлгил иноқ сен,
Ширанг танга тин билмай оқсин,
Тиним билма, толма, юрагим.

Сир тутганча икков севгини,
Сен мени қўллагил, мен сени,
Эгаллайлик, чоғласак нени,
Сўзим малол олма юрагим.

Ичган сувинг покдир, ёдда тут,
Дард-ғубордан ўзни сақлаб ўт,
Ҳарна кутсанг яхшилардан кут,
Етга назар солма, юрагим.

1984 йил, Трусковец

ТУРҚИЯ ЧЕГАРАСИДАН УТАЕТИБ...

(Хорижда ёзилган шеърлардан)

Паст-баланд соҳиллар
қумлоқ,
тош,
чағир...
Ҳаво биллур эмас,
қўрғошин,
оғир!
Қўрғошин эритар
куйиб кул бўлса-да не-не ўтбағир.
Эл севган фарзандлар қалбида ғам,
кадар;
Манглайида ёзиқ қисмат йўрмаси.
Кўксиди ёли бор сиғмас ўлкага,
Оч ўпқондай кутар Бурса турмаси.
Мўрилардан тутун ўраб,
бир нидо —
ҳайқирган сингари ҳавони сиқар:
«Мен ёнмасам,
сен ёнмасанг.
биз ёнмасак —
қандай қилиб
қоронғилик
ёғдуга чиқар!»

МУҲАББАТ МАНЗУМАСИ

(Грузин халқ ривояти асосида)

Охирги куй чертилиб рубоб миҳга илинди.
Базм тарқаб кўчадан оёқ шарпаси тинди.
Уфқларнинг қаърига ахир ой ҳам ботган дам,
Мардум ширин уйқуда туш кўриб маст ётган дам.

Шабнам тушиб босилган дашту қирларнинг чағри,
Энди сойдан ҳам келмас қумриларнинг оҳанги.
Фақат тилло баргларнинг шитир-шитири боғда —
Кокиллари мезондан, ивирсийди шабода.
Фақат кумуш тасмадай жилға оқиб ётади,
Тўлқин устига тўлқин сапчиб ўзин отади.
Билинар-билимасдай оқарар дала-тузлар.
Самолар пештоқидан бир-бир ўчар юлдузлар.
Зулмат этагин судраб аста ўтиб борар кеч,
Қиртайган кўзларимга уйқу келмас менинг ҳеч.
Руҳимда бир хотира аста очгандек жамол,
Олис тоғлар бағрига бошлайди қурғур хаёл.

Унда ошно бўламан бир олам завқ-ҳисларга,
Тўлиб кетар димоғим хушбўй ялпиз исларга.
Қўл чўзаман сиреннинг гулларидан олай деб,
Дасталайман дўстларга, совға учун қулай деб.
Яна қайбирин дердим, гул кўп, гулзор бепоён,
Турфа гулларнинг хили бири-бирдан шоён.
Турфа рангларнинг мавжи камалакдай товланар,
Алвон-алвон очилган қизгалдоқ оловланар.
Гул териб, гул ишқида чиқаман қояларга,
Қириб қоламан булут тўшаган сояларга.
Айқашу уйқаш ётган бу қоялар зирвали,
Белларин кесиб ўтган сўқмоқлари бурмали.
Харсанглар панасида эримай қолган қорлар,
Қор ялару, қор ялар тамшанишиб алқорлар.
Нима кўп алқорлар кўп, ўтишар дуркун-дуркун,
Дунё ташвиши билан ниши йўқ, жонвор эркин.
Шу жониворга эргашиб не-не ирмоғдан ўтдим,
Шу жониворга эргашиб не-не қирғоқдан ўтдим.
Эргашдим, тирмашиб паст тушдим, баланд чиқдим,
Эргашдим, ёронлар бир сирга мен йўлиқдим;
Нақ сандиқдай мармар тош, мармар тош узра тош қиз,
Кокиллари белини ўпган пайваста қош қиз.

Кийган куйлаги қора, кипригида ёш қатор,
Уйчан кўзлар қаърида сўнги йўқ мусибат бор.
Бир ён китоб, бир ёнда дафна баргин терибди...
Ерга санчиб таёғин, унга кўксин берибди...
Ҳайҳот! Бу не фожиа? Қаерга келиб қолдим,
Қай ғорга кирдим у мен қай маломатга қолдим.
Шунча ажаб савдоми кўҳна дунёнинг иши?
Гоҳ қувончдан ёнса, гоҳ дардда қоларкан киши...
Шарралардай гулдираб шарраларга тушганда,
Арқон солиб дарадан дараларга тушганда,
Шавқимга шавқ қўшилиб гул терганда дасталаб,
Бу фожени кўришни сендан этдимми талаб?
Ҳайҳот! Бу не фожиа? Жавоб бер, эй табиат,
Жавоб бер, қаттол тошлар, кўзим ёшламай беҳад,
Жавоб бер, эй қаро ер, жавоб бер, мовий осмон?
Ўзи ким? Не ҳол кечган? Манзили қайси бўстон?
Дарёлар, бирпас тинчинг ҳайқиришдан — наводан,
Бирпасгина сизлар ҳам, қушлар, тушинг ҳаводан.
Шалдирама, тўхта эй, сен ҳам шошқин шалола,
Сен ҳам силкинма, тингла, бош эгиб, қирмиз лола.
..Не ҳол? Ёнимда тўрғай, тушгандай кўк — ҳаводан.
Дарё жимиб оқади, тўхтагандай наводан.
Олдингидай силкинмас қирмиз юзли лола ҳам,
Олдингидай шалдираб сачрамас шалола ҳам.
Мажнунтол маъюс турар сувда ёйиб сочини,
Кун найза бўйи келган — у ҳам тингламоқчимми?
Бир сапчиб чайқалгандай еру кўк гулдиради,
Гулдирашу гулдирак шу садони беради:
«Йўқ, у пари эмасди, тушмаганди осмондан.
Нурдан яралган эди, яралганди инсондан.
Юзларига ўшанда ойдан кўчганди фусун,
Отасидан — донишлик, онадан олди ҳусн.
Хушрўйлигин кўрган гул ёқасин этган вайрон,
Гапларига тўти лол, ақлига булбул ҳайрон.
Ҳали у қизалоқ-ди, кўз — юлдуз, қовоқ — бодом,
Эндигина қўяркан бешдан олтига қадам —

Утдан қўрқмас: кафтида ўт ўйнарди, бевош, қув,
Дарёдан қуруқ чиқиб, сувни сув демасди у.
Не бўлса ҳам элининг шу эди эркатойи,
Гул, майсани севарди, гулзор бўларди жойи.
Гулзорларнинг ичига беркиннарди чулдираб,
Бир дам ғойиб бўлса, гоҳ бир дам пайдо пилдираб.
Кунлар шундай ўтарди...
У ҳам елдай еларди,
Ҳузурига малласоч бир йигитча келарди.
Кўриниши кўзларга чалинса ҳам ҳуш, сипо,
Қизалоқ қилиғига бўлар эди маҳлиё.
Елкасига кўтариб аста чиқиб кетарди,
Анҳорларнинг ложувард ёқасига элтарди.
Териб берарди гоҳо этаклаб қўзиқорин,
Гоҳ дарадан кўрсатар тўп-тўп қушлар бозорин.
Зеркишга майли йўқ, шодликларга ниҳоя,
Гоҳо тошда чўккалаб бошлар эди ҳикоя:

Салқин оқшом чўккан дам водийларнинг қўйнига,
Сув шовиллар, кўпиги маржон эди бўйнига.
Ҳаволаниб икки қуш сайрар эди нелар деб,
Сойда эса икки дўст қўл ушлашиб келарди...
Мактаб борди, қўлига китоб тутди қизгина,
Боғ кўчани ёқалаб ҳар кун ўтди қизгина.
Дерсиз аввалгидай шўх эмас балки энди,
Шўхлиги ҳам борку-я, бўй-басти ҳам кўринди.
Ойю йиллар ўтарди қувиб бир-бирин дуркун,
Топишмоқ айтишдилар йўлда кунлардан бир кун.
Навбат қизга келганда узоқ турмай ўйланиб,
Жилмайганча сўради: «Энг таниш ном нима?»— деб.
— Асал,— деди — бўлмади, шакар,— деди,— йўқ,— деди.
Нон, сув, дала, ер, тоғ, тош, осмон,— деди,— кўк,— деди.
Гулни, ранги санади, дарё, кўлларни айтди,
Етти қат Ерга кириб осмон-фалақдан қайтди.
Ўйловлари минг бўлиб яна ошди йигитнинг,

Йирѳқларга жовдираб тинчи қочди йигитнинг.
 Одамларнинг номларин ҳатто эслатди анча,
 Қиз ҳали ҳам бош чайқар қотиб-қотиб кулганча.
 Тополмадим, дер охир тугатиб оромини,
 Қум устига ёзди қиз унинг ўзин номини.
 — Ҳали сенми шунчалар мени қилган калака,
 Таъзирингни бир берай, бурни пучуқ малика.—
 Қува кетди изидан, ном ёзилган жой қолди.
 Номни сақлаб кўксида боғ этаги — сой қолди.
 Сойдан кейин тизма тоғ, тоғ унгирлари сўнгсиз,
 Унгирлардан ўтганда ғойиб бўлди бирдан қиз.
 Ҳангу-манг қотди йигит, йигит ғорларга кирди,
 Карнай қилиб қўлини «Оҳ-ҳо!»— дея бақирди,
 «Оҳ-ҳо!» деди фазолар, «Оҳ-ҳо!» — деди даралар,
 «Оҳ-ҳо!» деган акс-садо тоғни пора-поралар.
 Оқмадими, деб яна дарё томон югурди,
 Муз пағаси қалқиган сувларга ўзин урди.
 Бир-бир титиб қаради юлғунзорни оралаб,
 Шундоққина биқинда қиз турарди мўралаб.
 Кўрмади — ортга қайтди,
 Толин қоралаб борди.
 Аммо тинчимагур у пиқ-пиқ этиб кулворди:
 Қочди,
 Қувди,
 Йиқилди — кўкси қизнинг қон эди.
 Иўқ-йўқ, қондан алҳазар, теккан маймунжон эди!
 — Узингиз ҳам... Қочинг-ей... Бирам ёмон бўлибсиз.
 — Айбим нима? Қувишми?
 — Айбни билмай ўлибсиз,
 Қуйлагим доғ бўлди-ку!
 — Доғ кетади, қувноғим.
 ..Кўкка қара, кўнгилни чоғ этади, қувноғим.
 — Кўклам соз-а?!
 — Ҳа!..
 Булут кун юзин тўсиб бирдан
 Тўп отади, кўк юзи чангир гумбур-гумбурдан.

Шунчалар кенг бўлса ҳам осмон тор бўлар қушга...
Табиату жонворлар бари келар жунбушга.
Ут чақнайди, қиличлар силташгандай бўлади,
Шу зум шум булутларнинг этаги сўкилади.
Емғирлар дарё бўлиб оқиб ётади пастда,
Самога ғолиб қуёш жилмайиб чиқар аста...
Яшнаган тоғ-дарага қизнинг ҳаваси келди,
Иккиси ҳам шу лаҳза узоқ-узоқ тикилди.
Кўкда — кун,
Дарада сув бағрини тутган кунга,
Аксини копток қилиб тўлқин отар тўлқинга...

Наврўз келиб қиш кетди, фасл ўтди карвон-карвон,
Олмалар қайта-қайта гул тугишди ношармон.
Анҳор тўлиб неча бор оқди тиниб-лойланиб,
Кетган қушлар келдилар такрор-такрор айланиб...
Шоир айтганча эди — қўллари оққуш қанот,
Қаддидан андозасин балки кўчирган шамшод.
Тунни қирқарди тигдай қошларининг қораси,
Хушсифат бўлиб қолди бу воҳа гулнораси.
Чашмаларнинг сувига шоҳи рўмол чайналди,
Шоҳи рўмол эгасин овозаси ёйилди.
Ким экан, деб кўришга шайдо бўлди йигитлар,
Йўлларида мўралаб пайдо бўлди йигитлар.
Кимлар кезди саргардон, кимлар ҳушин йўқотди,
Остонасин қўриқлаб кимлар қирқ кунлаб ётди.
Қайси дониш билибди — олдда ҳали нелар бор,
Оро йўлда туради ўйчан падар-бузруквор.
Тинчимайди она ҳам,— қачонгача қарайди,
Бир рўйхушлик олай деб қиз сочини тарайди.
Қиз бошида не хаёл чарх уради қуюндай,
Тунлар бировнинг қўли қучган бўлар бўйнидан.
Чақиради ёнига ширин бир ҳис ўшани,
Бошида осмон қадар номи азиз ўшанинг.
Ўшани эслаганда — кўзларига нур инар,

Билмайдикки, ўзи ҳам унга иссиқ кўринар.
Билмайдикки, у ҳам лол энди ҳеч сўз айтолмай,
Билмайдикки, кўйида тўлғонади ётолмай.
...Иккиси ҳам шу хилда қовушишни ўйларди,
Ширингина туш каби бўлиб ўтди тўйларни.
Уч ойгина иккиси роз айтишди соч снлаб,
Уч ойгина лабларга қайноқ бўса босди лаб.
Бир-бирининг исига, йўқ, ҳали тўймаганди,
Ширин дамлар бунча тез тугашин тўймаганди.
Кўз илғамас жойларда бошланиб кетди сурон,
Йигит арғумоқ минди, отланди нотинч томон...

Кўк юзида қўш тўрғай қанот ёзиб яйраркан.
Эркин, маъсуд дамлардан тўлиб-тўлиб сайраркан.
Ногаҳон дайдиған ўқ тегди бирин сағрига,
Кўз очса қиз, ётарди ёстиқ қучиб бағрига.
Сакраб турди ўрнидан, қўл-оёқ учар дир-дир,
Узоқлардан — узоққа термулар эди дилгир:
— Олис кетган шеримнинг бугун не кечди ҳоли,
Кўзгинамнинг ўнгида ялт этсайди жамоли.
Қайдасан, ҳей, лўли қиз, ҳузуримга югурсанг,
Ойдинликдан хабарлаб фол кўрсанг, ҳа, фол кўрсанг.
Соғ десанг ҳеч аямай сандиқни ҳам очардим,
Устингга адрас ёпиб, бошингга дур сочардим.
Соғ бўлсин, соғдир балки, ҳижроннинг висоли бор.
Бу кунлар ҳам ўтади, аччиқ дамнинг боли бор.
Яна тоғда қор эриб, қизғалдоқлар унади,
Кўрибсизки, иккимиз қўл ушлашиб жўнардик.
Қуёш ҳавас қиларди бизнинг шодимон кунга,
Гул терардик дасталаб у менга-ю, мен унга.
Шоввалардан кечардик... деб турганда, о, ҳайҳот!
Жасадини келтирди ўзи миниб кетган от.—
Эгасиз қолдик-ку,— деб отни ушлаб йиғлади,
Куйганидан ёқасин йиртиб муштлаб йиғлади.
Куйганидан йиғлади сочларини ёзганча,

Йиғлади суратини кўкрагига босганча.—
Эй сен, номард табиат, олам бўлса ҳукмингда,
Шунгаки муҳтожминдинг, юлиб олдинг кўксимдан!
Ногаҳон бу садодан ер-осмон қолди ўтда,
Бардош қилолмай гўё борлиқ чўмди сукутга,
Бардош қилолмай қирда эрка учган жайронлар,
Бир лаҳза тек қотдилар, бўлиб ҳайрон-ҳайронлар.
Бардош қилолмай кўкда ой маъюс милтирарди,
Бардош қилолмай гўё юлдуз пир-пир титрарди.

Наинки, тирикликда ҳаётбахш бўлса одам,
Ҳатто гулгун яшнарган у бош қўйган жойлар ҳам.
Кундуз қуёш маскани, одам тўп-тўп келади,
Одамлардан дасталаб гул-чечак ёғилади.
Тунлар эса булутлар ортидан чиқиб қамар —
Илк бор унинг бошига сепар ҳовуч-ҳовуч зар...
Бир кун қизин қошига она кирди эрталаб,
Утган-қайтгандан айтиб гапни ташлади қалаб.
— Қорабоғлик йигитга холанг қизин берибди,
Анов мактабдошинг ҳам кеча фарзанд кўрибди.
«Ҳаққим борми менинг ҳам номингни унутишга,
Ҳаққим борми менинг ҳам ўзга йўлин тутишга»,—
Дедию қиз хўрсиниб тоғларга тикилади,
Кўз ўнгига севгани йўлбарс миниб келади:
«— Илож қанча, не дердим, менга келса ҳам малол,
Эркинг қўлингда, эркам, суйганингни танлаб ол.
Ҳали ёшсан, ғунчасан — улгурмадинг қат ёзиб,
Ҳали бахтли бўлгудай ҳуснинг ҳам бор муносиб.
Биз юрмаган йўлларни ўзга билан бошларсан,
Кафтим сиққан билакни ўзга кафтга ташларсан.
Сочин тарар бармоғинг, унга ҳам сув сочарсан,
Таниш ном деб унинг ҳам номин ёзиб қочарсан.
Хаёлингда кўриниб қолсам унда жилмайиб --
Кўрмаганга олиб ўт»,— деб йигит бўлмиш ғойиб.
«— Қандай топай, изингдан от солайми, от, от!

Сочим ёйиб паришон, дод солайми, дод, дод!
 Кафтинг сиққан билагим ўзга кафтга ташласам,
 Йўқ-йўқ, рози бўлма ҳеч, номингга ичдим қасам...»
 Ойдин тун. Атроф эса сукунатли лаҳзада,
 Узунгина соядай қиз тентир аламзада.
 Ниманидир йўқотган, нимадандир кўнгли ғаш.
 Баъзан тошга мунғайиб туриб қолади яккаш.
 Узунин йўқотганми, гавҳармиди узуги,
 Ушани излармикан қизлар кўзи сузуги.
 Пўқ, узук йўқолмаган, йўқолмаган гавҳар ҳам,
 Ер қаърида ётибди унинг севгани бу дам.
 Ўша билан кетганмиш, ўша билан уланиб,
 Бир зумгина ярқ этган энг юксақ туйғулари...
 Шу-шу елдай сарсарин тентирайди эрта-кеч,
 Шу-шу, дунё ишидан рози эмас ҳеч, ҳеч!! Ҳеч!!
 — Қизим, беш кун бу дунё, доғда қолма, ўйна, кул,
 Утган — кетар фанога, тирикликнинг шукрин қил.
 Пилин бердик, энди-чи, очиқ қилгин орангни,
 Ахир сен ҳам янги кий, устдан ташла қорангни.
 Ошна-билиш дадангнинг оғзин пойлаб юрибди,
 Не аллома йиғитлар сени кутиб турибди.
 Қачонгача кўтариб юрасан тул деган от?
 — Кўз юмганда инсонга айтинг шуми эътиқод?
 — Майли уни ҳам ёд эт, бировга ҳам кўнгли бер,
 — Менинг эса, онажон, дилим билан тилим бир.

Не дейишни билолмай остонада она лол,
 «Шўрлик қизга кейинроқ ақл кирар эҳтимол».

Йўқ, ўшандан сўнгра ҳам чорак асп ўтибди,
 Қора кийган тул жувон паймона етгач, дебди:
 «Унинг оёқ учидан менга лаҳат қазинглар,
 Ўлҳақ қилмай танимни ёнига ётқизинглар».

Ўша қабр — ўша жой, ўша қиз — ўша тош қиз,
Узун сочи белини ўпган, пайваста қош қиз.
Олисларга термулган, сояси сувда эди,
Менинг хаёлимда у олтин маъбуда эди.

1970 йил

МУНДАРИЖА

Сурхон садоси

Улка манзаралари	4
Олма гули	6
У дамлар	7
Сахро кечаси	8
Турналар	8
«Коммуна дарғаси...»	9
Қўшчаноқ	9
«Юртга хуруж қилганда ёв...»	10
Она юрт	10
«Мен шундай аломат юртнинг ошиғи...»	12
Узумлар, узумлар	12
«Дам олиш кунлари овга чиқишнинг...»	13
«Дерлар...»	14
«Ёшлик...»	14
«Аччиқ изғириндан...»	15
Қишлоқ оқшомлари	15
Тоғ оралаб	16
«Шамол ошиб келиб...»	17
«Еқимли оҳангдай...»	17
«Қим муз айронига хумормас...»	18
«Қаро тун бағрини...»	19
«Қирлар кетган қирга туташиб...»	19
«Яшил камзул кийган...»	20
«Июнь...»	20
«Йўлга тушгач...»	21
«Ҳов-вв-в...»	22

«Ғузордан бери Бойсун...»	22
«Хаёлим тортди...»	23
«Қапалаклар гул атрини...»	23
Шоир	24
Баҳор	25
Карта ёнидаги ўйлар	26
Дашт шеърлари	28
«Буркансангда...»	29
«Боқ, бу — саҳна эмас...»	30
«Мисоли хамирдай...»	30
«Қай томон боқмагил	30
Якка туп ўрик	31
Ул қаро зулфинг	33
Мерос	34
«Йиллар, йиллар...»	35
Машғал	35
Мтацменд боғида	35
Бир сиқим тупроқ	36
Тўнғич хирмонлар	37
«Қай мўъжиза...»	39
Шимол шеърлари	
Қайинлар диёри	40
Оқ қайин	40
«Аврора»	41
Гранит соҳиллар	42
Дўстлик	42
Дутор	43
«Учар сингиб тонг нурига...»	44
«Туним бедор...»	44
«Ҳали қай соҳилда...»	45
«О, жануб осмони...»	45
«Нуқраранг тоғларга...»	46
«Зарралардан яралар зарра...»	47
Каштан	48
Саҳна — жанг майдони	49
Бу воқеа	49

Улфатлар	50
Қуёш қўшиғи	52
Шаҳрим билан юзма-юз	53
Райнис ватанида	53
Бир даста гул ташлаб ўт	56
Райнис кунида ўқилган шеър	56
«Ажаб жилвалари бор...»	57
«Ҳа, бунда дайдимас тўзон...»	58
«Кўзингдаги ёшинг артдинг-да...»	58
Овозлар	59
«Енимда чайқалар дарё...»	59
«Бемаврид юрмакдан...»	60
Ер мактублари	60
«Тонгда яшил япроқлар узра...»	61
Юрганигда изларингдан	62
Знёратгоҳ	62
«Мен қачон очмайин тонгда дарчани...»	63
«Еттинчи қаватда...»	64
«Бошингда чарақлар...»	65
Куз	65
«Тонг оқарди...»	67
«Нопарман гулларнинг...»	67
«Нав-ниҳоллар қилт этмас...»	68
«Ажаб солланади...»	68
«Куз охири...»	69
«Нолишим йўқ ўтган дамлардан...»	70
«Енган юзларингдай...»	70
Мангулик	71
«Столим устида...»	71
«Меҳримдай губорсиз...»	72
«Сени мен абадий...»	72
Уша кеч	73
«Яна тошар қирғоғидан...»	73
«Дарёларнинг қирғоғида...»	74
«Ҳиссиз юрак...»	74

«Мовий кўк тоқига...»	75
«Дарёлар қўшилса...»	75
«Ялпиз сувларига...»	76
«Гўдагинг ухлатгач...»	77
«Икки дунё бир қадам...»	78
«Хайрли кеч...»	78
«Қандай юмуш билан...»	79
«Гун пардасин...»	79
«Умидсиз дўстлардан...»	80
Бунда яна аччиқ шамол...»	80
«Қайда ёмғир савалаб...»	81
«Яна пайдомисан...»	81
«Олис-олис кўк қаърига...»	82
Ўзбекистон	83
«Сарвдай бўй тортган...»	87
«Кечалар осуда...»	87
«Биз турли миллатмиз...»	88
Ўроқ ва болға	88
«Юрагимнинг бойлигидир...»	91
«Толе мени севиб...»	92
«Кўр тутганини қўймас...»	93
«Энди иситолмас...»	94
«Яшил арчазорлар ародир...»	95
О, Феруза, Феруза	95
«Боқсанг олислардан...»	96
«Яп-ялангоч شوху شوхчалар...»	97
«Яхшиям бор экан...»	98
«Тарих китобини варақлар...»	99
«Бугдойзор...»	100
«Дунё иши қизиқ...»	101
«У кеч чарақларди...»	101
«Остимда кумушранг...»	102
«Мен гули раънони дердим...»	102
«Қутлур инсон қучоғидан...»	103
«Қучдингми жон элим...»	104

«Сочи нуқра...»	105
Арафа	105
*«Ойнинг шуъласида...»	107
*«Умр агар...»	107
*«Шундай бу кунинг ҳам...»	107
*«Кўм-кўк...»	108
*Манзара	109
*«Чағ...»	110
*«Дўстим...»	112
*«Олислардан...»	113
*«Тулпор эдик...»	114
*«Ҳаёт текис...»	115
*«Мен тўлқин деб...»	116
*«Сен бир даста гулсан...»	116
*«Алвон водий узра...»	116
*«Бир ўкириб поездимиз...»	117
*Келсангиз бизни сўроқлаб	118
*«Советобод» йўлларида	119
*Суратинг	122
*Вахшивор	123
*Куйлагайман бор бўйинг	123
*Бу бўстон аро	124
Йўлдан урмоқ пайида	125
*«Кибру ҳаволарнинг...»	125
*«Бир ён водий....»	126
*«Ним кулгинг мисоли...»	126
*Юрагим	127
*Туркия чегарасидан ўтаётиб	128
*Муҳаббат манзумаси	128

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
1985 й.

На узбекском языке

Низамджан Парда (Пардаев)

ЭТОТ ЦВЕТУЩИЙ САД

СТИХИ

Тақризчи: *М. Бобоев*

Редактор *И. Мирзамаҳмудов*

Рассом *Т. Редкина*

Расмлар редактори *А. Мамажонов*

Техн. редактор. *Т. Смирнова*

Корректор *З. Фаниев*

ИБ № 2949

Босмахонага берилди 25.04.85. Босишга рухсат этилди 15.10.85. P22020
Формати 70×90^{1/2} Босмахона қоғози № 2. Адабий гарнитураси. Юқо-
ри босма. Шартли босма л. 5,26. Шартли л. кр.—оттиск 5,55.
Нашр л 5,99. Тиражи 5000. Заказ 220. Баҳоси 85 т.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 700129. Тош-
кент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича ЎзССР
Давлат комитети «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлаш-
масининг 1-босмахонаси, Тошкент—700002. Ҳамза кўчаси, 21.

Парда, Низомжон.

Бу бўстон аро...: Шеърлар.—Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985г.—144 б.

Чиқиш маълумотларида авт.: Низамджан Парда (Пардаев).

Низомжон Парданинг ўзбек ва рус тилларида бир қатор шеърий тўплавлари нашр этилган.

Ушбу китобга шоирнинг қарийб ўттиз йил мобайнида яратган ижодидан намуналар жамланди.

Парда (Пардаев), Низамджан. Этот цветущий сад: Стихи.